

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ “ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ”**

Διπλωματική Εργασία

**‘‘Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα: η δομή
του και η χρηματοδότηση της οικονομίας’’**

Επιμέλεια: Παναγοπούλου Μαρία

Επιβλέπων καθηγητής: Βασίλειος Κέφης

Αθήνα , Φεβρουάριος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	4
Περίληψη	5
Κεφάλαιο 1	6
Οι Τράπεζες	6
1.1 Εισαγωγή.....	6
1.1 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα	7
1.2 Το τραπεζικό σύστημα	9
1.2.1 Εμπορικές τράπεζες.....	11
1.2.1.1 Το υπόδειγμα μιας εμπορικής τράπεζας	12
1.2.2 Η Κεντρική Τράπεζα.....	15
1.3 Έλεγχος και εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.....	18
Κεφάλαιο 2	22
Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα	22
2.1 Εισαγωγή.....	22
2.2 Η ιστορική εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα.....	22
2.3 Η δομή του σύγχρονου ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....	26
2.3.1 Οι φορείς που δραστηριοποιούνται στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα	26
2.3.2 Μερίδια αγοράς	27
2.3.2.1 Μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού	27
2.3.2.3 Μερίδιο αγοράς βάσει καταθέσεων	29
2.3.2.4 Μερίδιο αγοράς βάσει χορηγήσεων.....	30
2.4 Βασικοί οικονομικοί δείκτες	31
2.4.1 Λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις	32
2.4.2 Κεφαλαιακή επάρκεια	33
2.4.3 Κερδοφορία και αποτελεσματικότητα.....	34
2.5 Η Τράπεζα της Ελλάδος.....	35
2.6 Διεθνής δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών	37
2.7 Οι επιπτώσεις της κρίσης δημοσίου χρέους στο τραπεζικό σύστημα.....	40
2.7.1 Ρευστότητα	42
2.7.2 Δάνεια σε καθυστέρηση	45

2.7.3 Ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests)	47
Κεφάλαιο 3.....	49
Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην πραγματική οικονομία ...	49
3.1 Εισαγωγή.....	49
3.2 Συμβολή στο ΑΕΠ	50
3.3 Χρηματοδότηση της οικονομίας	51
3.3.1 Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα	52
3.3.1.1 Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων	54
3.3.1.2 Χρηματοδότηση νοικοκυριών	57
3.3.2 Χρηματοδότης της κυβέρνησης	61
3.4 Συμβολή στα φορολογικά έσοδα	62
Κεφάλαιο 4.....	64
Συμπεράσματα – Προτάσεις	64
Παράρτημα	67
Πηγές	79

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης των σπουδών μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδίκευσης στην Οικονομική Επιστήμη του τμήματος της Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου. Σκοπός της εργασίας είναι να αναλύσει τη δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος καθώς επίσης και να καταδείξει την συμβολή του στην πραγματική οικονομία μέσω της χρηματοδότησης που παρέχει.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά ανεξαιρέτως τους καθηγητές και τους συμφοιτητές μου, που τα δύο και πλέον τελευταία έτη με στήριξαν , με βοήθησαν και με καθοδήγησαν ο καθένας με τον δικό του τρόπο. Ευχαριστώ ιδιαίτερα τον κύριο Βασίλη Κέφη , για την επίβλεψη την διπλωματικής μου εργασίας καθώς και για την άριστη συνεργασία που είχαμε. Επίσης ευχαριστώ την οικογένεια μου , τον Γιάννη και την Σωτηρία για την αμέριστη συμπαράσταση και κατανόηση που επέδειξαν.

Περίληψη

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας οικονομίας είναι ο πιο σημαντικός πυλώνας της χρηματοδοτικής της στήριξης. Ο σημαντικός ρόλος που επιτελεί στο σύνολο της οικονομίας επιχειρείται να αναλυθεί και να αποτυπωθεί μέσω της παρούσα διπλωματικής εργασίας.

Η εργασία αποτελείται από τρία βασικά κεφάλαια και ένα τελευταίο όπου συνάγονται τα βασικά συμπεράσματα της προηγηθείσας ανάλυσης.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, που αποτελεί τον πυρήνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας οικονομίας. Αναλύεται η λειτουργία του κυριότερου τύπου πιστωτικού ιδρύματος, της εμπορικής τράπεζας, μέσα από το βασικό υπόδειγμα λειτουργίας της. Ακολουθεί η περιγραφή της λειτουργίας της Κεντρικής Τράπεζας και κλείνοντας το κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ρόλο και τον σκοπό της τραπεζικής εποπτείας και ελέγχου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο ακολουθεί η ανάλυση του τραπεζικού συστήματος στη Ελλάδα. Γίνεται μία ιστορική αναδρομή που ξεκινά από την ίδρυση του ελληνικού κράτους στις αρχές του 19^{ου} αιώνα και τελειώνει στις αρχές της δεκαετίας του 2000 με την είσοδο της χώρας στην Ο.Ν.Ε. Ακολουθεί η ανάλυση της δομής του σύγχρονου τραπεζικού συστήματος, η παρουσίαση των βασικών οικονομικών μεγεθών και δεικτών των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και μία συνοπτική αναφορά στη διεθνή παρουσία των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό. Τέλος αναλύονται οι κυριότερες επιπτώσεις της παρούσας οικονομικής συγκυρίας στον τραπεζικό κλάδο καθώς και πώς οι επιπτώσεις αυτές επιδρούν στην χρηματοδότηση της εγχώριας οικονομίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην πραγματική οικονομία, μέσα από τη συλλογή στοιχείων για την περίοδο 2001-2011 σχετικά με την χρηματοδότηση της εγχώριας οικονομίας με ιδιαίτερη έμφαση στη χρηματοδότηση των νοικοκυριών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα συμπεράσματα από την μελέτη του θέματος καθώς και κάποιες προτάσεις για το πώς οι τράπεζες θα ανταπεξέλθουν τις δυσκολίες της παρούσας οικονομικής συγκυρίας.

Κεφάλαιο 1

Οι Τράπεζες

1.1 Εισαγωγή

Κατά τον George Bernard Shaw “ *Η έλλειψη χρήματος είναι η ρίζα όλων των κακών*”. Το χρήμα στον σύγχρονο κόσμο συμβάλει στην ανάπτυξη και της μεγέθυνση. Και το πετυχαίνει αυτό τονώνοντας την αποταμίευση και την επένδυση από τη μια καθώς και διευκολύνοντας την μεταφορά πόρων από τα χέρια των αποταμιευτών στα χέρια των δανειζομένων. Οι χρηματοοικονομικές αγορές δίνουν πολλές επιλογές τόσο στους δανειστές όσο και στους δανειζόμενους σχετικά με τις χρήσεις των πόρων ούτως ώστε να ενθαρρύνεται η οικονομική ανάπτυξη.¹

Στις εγχρήματες οικονομίες οι οικονομικές μονάδες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες με βάση τη σχέση που διαμορφώνουν ανάμεσα στο επίπεδο κατανάλωσης που έχουν και στα εισόδημα τους. Η μία κατηγορία είναι οι πλεονασματικές οικονομικές μονάδες , των οποίων το επίπεδο της κατανάλωσης είναι χαμηλότερο από το εισόδημα τους , προβαίνουν σε αποταμίευση του υπόλοιπου ποσού και δημιουργούν πλεόνασμα χρηματικών μέσων μέσα σε μία χρονική περίοδο. Η άλλη κατηγορία είναι οι ελλειμματικές οικονομικές μονάδες , των οποίων η κατανάλωση υπερβαίνει τα χρηματικά μέσα που διαθέτουν και δημιουργούν ένα έλλειμμα μέσα σε μία χρονική περίοδο. Για την αποτελεσματική λειτουργία της οικονομίας θα πρέπει οι πόροι των πλεονασματικών μονάδων να μεταφερθούν με κάποιο τρόπο προς τις ελλειμματικές μονάδες. Ο μηχανισμός που μεταφέρει τους πόρους είναι το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην σταθερότητα και ανάπτυξη κάθε σύγχρονης οικονομίας. Σύμφωνα με τον Adam Smith και Knut Wicksell , η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος αυξάνει την αποταμίευση η οποία με την σειρά της αυξάνει την επένδυση και τελικά

---

¹ Ritter, L. & Silber, W. & Undell, Gr., ‘Principles of Money , Banking, and Financial Markets’ , Ninth Edition , Addison Wesley Longman Inc., New York 1997

πραγματοποιείται η λεγόμενη συσσώρευση κεφαλαίου που θεωρείται βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας. Ο ρόλος των τραπεζών και της τραπεζικής διαμεσολάβησης είναι κομβικός και συνίσταται στη διοχέτευση, με ασφάλεια και χαμηλό κόστος, των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων προς τις επενδύσεις και άλλες τοποθετήσεις τους. Η σταθερότητα στην εκπλήρωση αυτού του ρόλου έχει μεγάλη σημασία, ιδίως για τις οικονομίες στις οποίες οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο μέσω των τραπεζών αντί απευθείας από τις αγορές. Τέτοια είναι και η περίπτωση της ελληνικής οικονομίας, στην οποία ο ιδιωτικός τομέας αντλεί από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα το σύνολο σχεδόν των δανειακών του αναγκών.²

1.1 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα μίας οικονομίας αποτελείται από ένα σύνολο θεσμών, οργανισμών και αγορών που λειτουργούν ως ενδιάμεσοι μεταξύ των πλεονασματικών και των ελλειμματικών μονάδων της οικονομίας. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από:

- Τις *χρηματοπιστωτικές αγορές*, όπως οι αγορές χρήματος και οι αγορές κεφαλαίων. Σκοπός τους είναι να διοχετεύουν τα πλεονάζοντα κεφάλαια από τους δανειοδότες, δηλ. τις επιχειρήσεις ή τα άτομα που επιθυμούν να επενδύσουν τα χρήματά τους, στους δανειολήπτες, δηλ. όσους χρειάζονται κεφάλαια.
- Τους *ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς*, όπως οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες. Οι οργανισμοί αυτοί φέρνουν έμμεσα σε επαφή τους δανειοδότες και τους δανειολήπτες. Ωστόσο, οι δανειολήπτες έχουν επίσης τη δυνατότητα να αποκτήσουν κεφάλαια απευθείας από τις χρηματοπιστωτικές αγορές εκδίδοντας τίτλους, π.χ. μετοχές και ομόλογα

Αυτή η διαμεσολάβηση καταδεικνύει από την μία τον διττό ρόλο των του χρηματοπιστωτικού συστήματος ο οποίος είναι αφενός η συγκέντρωση των αποταμιεύσεων από τις πλεονασματικές μονάδες αφετέρου η χρηματοδότηση των

---

² INE ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (2011), ‘‘Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση : Ετήσια Έκθεση 2011’’, Αθήνα

ελλειμματικών μονάδων και από την άλλη εξαλείφει τις ατέλειες της χρηματοοικονομικής αγοράς, όπως το κόστος συναλλαγών (transaction cost).

Στο Διάγραμμα 2.1 απεικονίζεται η ροή των χρηματοδοτικών πόρων της οικονομίας, δηλαδή πως μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος οι χρηματοδοτικοί πόροι προερχόμενοι από τις διάφορες πηγές καταλήγουν στις διάφορες χρήσεις. Οι πόροι αυτοί χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση των αναγκών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα καθώς και για την έκδοση τίτλων (μετοχές και ομολογίες). Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, αποτελούμενο κατά βάση από το τραπεζικό σύστημα και την κεφαλαιαγορά, αναλαμβάνει τον καθοριστικό ρόλο να διαμεσολαβεί μεταξύ των πηγών και των χρηστών των πόρων αυτών ούτως ώστε να διευκολύνει, να δρομολογεί και να διασφαλίζει τη διαδικασία μεταφοράς των πόρων από τις πλεονασματικές προς τις ελλειμματικές μονάδες του οικονομικού συστήματος.

Οι πηγές των οικονομικών πόρων είναι οι εξής:

- Οι αποταμιεύσεις του εγχώριου ιδιωτικού τομέα (εγχώριος δανεισμός από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις)
- Η κυβέρνηση
- Οι αποταμιεύσεις της αλλοδαπής (δανεισμός από το εξωτερικό).

Οι χρήσεις των οικονομικών πόρων είναι :

- Ο δανεισμός του εγχώριου ιδιωτικού τομέα
- Ο δανεισμός της κυβέρνησης
- Ο δανεισμός προς την αλλοδαπή³

Οι οικονομικοί πόροι μπορούν να μεταβιβαστούν από τις πλεονασματικές μονάδες προς τις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας είτε άμεσα είτε έμμεσα. Η άμεση μεταβίβαση των οικονομικών πόρων γίνεται μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών, δηλαδή των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, όπως για παράδειγμα το χρηματιστήριο. Η έμμεση μεταβίβαση γίνεται μέσω της διαμεσολάβησης των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών όπως είναι τα τραπεζικά ιδρύματα.

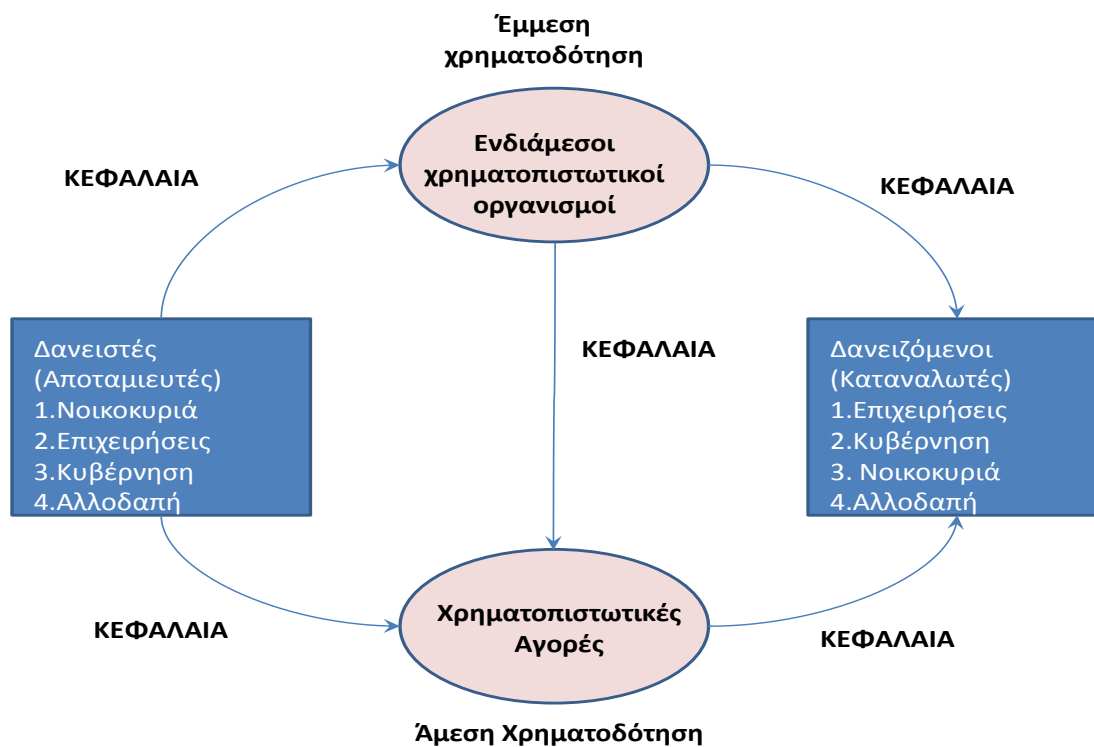
---

³ Mishkin F. (1989), "The economics of Money, Banking and Financial markets", Second Edition, Boston, Scott Foresman and Company

Διάγραμμα 1.1

Η ροή των χρηματοδοτικών πόρων

Πηγή : Mishkin F. ,”The economics of Money , Banking and Financial markets”, Second Edition , Scott Foresman and Company , U.S.A , 1989

Στη συνέχεια αναλύουμε το τραπεζικό σύστημα , δίνοντας έμφαση στη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών και της κεντρικής τράπεζας και στη συνέχεια γίνεται μία αναφορά στην εποπτεία του τραπεζικού συστήματος και στο Σύμφωνο της Βασιλείας.

1.2 Το τραπεζικό σύστημα

Το σύνολο των τραπεζών που λειτουργεί σε μία χώρα από τελεί το τραπεζικό σύστημα. Το τραπεζικό σύστημα αποτελείται από την Κεντρική Τράπεζα , τις

εμπορικές τράπεζες και τους ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς⁴. Το κύριο χαρακτηριστικό του τραπεζικού κλάδου είναι ότι είναι ελεγχόμενος και αυτός ο έλεγχος ασκείται από τις Νομισματικές Αρχές , τις αρμοδιότητες των οποίων ,στις περισσότερες χώρες ασκεί η Κεντρική Τράπεζα.

Οι τραπεζικοί οργανισμοί ανάλογα με την δραστηριότητα τους κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες: εμπορικές , συνεταιριστικές , επενδυτικές. Οι εμπορικές τράπεζες πραγματοποιούν εργασίες που απευθύνονται κυρίως σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις και έχουν σαν βασική λειτουργία την αποδοχή καταθέσεων και την χορήγηση δανείων. Οι συνεταιριστικές τράπεζες έχουν τοπικό χαρακτήρα και βοηθούν στην ανάπτυξη της τοπικής αγοράς μέσω της χρηματοδότησης της ανάπτυξης των τοπικών προϊόντων. Τέλος οι επενδυτικές τράπεζες παρέχουν επενδυτικές συμβουλές , συνάπτουν μακροχρόνια δάνεια με επιχειρήσεις ενώ δεν διεκπεραιώνουν συναλλαγές και δεν διαχειρίζονται λογαριασμούς όπως οι εμπορικές τράπεζες.

Οι τράπεζες αποτελούν τον πιο παραδοσιακό και χαρακτηριστικό τύπο ενδιάμεσου χρηματοδοτικού οργανισμού και είναι ο πυρήνας του χρηματοπιστωτικού συστήματος κάθε οικονομίας. Ως ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχουν ως αντικείμενο ένα μεγάλο εύρος τραπεζικών εργασιών κάποιες από τις οποίες είναι οι εξής:

1. Διαμεσολαβούν ανάμεσα στους αποταμιευτές και στους δανειζόμενους.
2. Λήψη καταθέσεων και δανεισμός κεφαλαίων.
3. Χρηματοδοτούν ιδιώτες, επιχειρήσεις και κράτη.
4. Διενεργούν και εκκαθαρίζουν πληρωμές.⁵

---

⁴ Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί είναι τράπεζες με εξειδίκευση είτε σε στοιχεία ενεργητικού ή σε στοιχεία παθητικού. Παραδείγματα Ειδικών Πιστωτικών Οργανισμών είναι τράπεζες με αντικείμενο την κτηματοστεγαστική πίστη , την χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) και την αγροτική πίστη

⁵ Σαπουντζόγλου Γ.-Πεντότης Χ. , (2007), “Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική” , Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών , Αθήνα

1.2.1 Εμπορικές τράπεζες

Τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν τον κύριο χρηματοοικονομικό οργανισμό σε κάθε οικονομία και παρέχουν τα περισσότερα είδη χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν τη σημαντικότερη μορφή χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Δραστηριοποιούνται στον τομέα των τραπεζικών εργασιών, είναι οι λεγόμενες τράπεζες των γενικών εργασιών με κύρια δραστηριότητα την λήψη καταθέσεων και την χορήγηση δανείων.

Ο ορισμός των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 του νόμου 2076/1.8.1992, με τον οποίο εκσυγχρονίζεται το πλαίσιο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων ύστερα και από την εφαρμογή των σχετικών οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι ο ακόλουθος: *“Πιστωτικό ίδρυμα είναι η επιχείρηση η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της”*. Άλλες ερμηνείες για τις τράπεζες είναι ότι πρώτον αποτελούν επιχειρήσεις που κατά κύριο επάγγελμα ενεργούν πιστωτικές εργασίες και δεύτερον ότι συνιστούν επιχειρήσεις οι οποίες προβαίνουν στη συγκέντρωση της κοινωνικής αποταμίευσης και τη διοχέτευση της με κέρδος προς διάφορους κλάδους της οικονομίας. Η εμπορία λοιπόν του χρήματος είναι η κύρια δραστηριότητα των τραπεζών όποια ερμηνεία και να λάβουμε υπόψη.

Παρόλα αυτά σήμερα οι τράπεζες και οι τραπεζικοί οργανισμοί δεν περιορίζονται τους στις παραδοσιακές λειτουργίες αλλά στρέφονται και σε νέες δραστηριότητες οι οποίες καλύπτουν όλο το φάσμα της διοχέτευσης των κεφαλαίων στην οικονομία.(universal banking)⁶

---

⁶ Αγγελόπουλος Π., (2005), “Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα”, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα

1.2.1.1 Το υπόδειγμα μιας εμπορικής τράπεζας^{7 8}

Το καλύτερο μέσο απεικόνισης της λειτουργίας μιας τράπεζας αποτελεί η μελέτη του ισολογισμού της, που αποτελεί την χρηματοοικονομική κατάσταση της τράπεζας σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται στην πιο απλή μορφή ο ισολογισμός μίας εμπορικής τράπεζας.

1.2.1.1.1 Ισολογισμός εμπορικής τράπεζας.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ
Διαθέσιμα R	Κεφάλαια K
Επενδύσεις B	Καταθέσεις D
Δάνεια L	

Το σκέλος του ενεργητικού του ισολογισμού εκφράζει τις απαιτήσεις της τράπεζας ενώ το σκέλος του παθητικού τις υποχρεώσεις της.

Όσον αφορά το ενεργητικό, αποτελείται γενικά από τρία στοιχεία : τα διαθέσιμα (R) , τις επενδύσεις (B) και τα δάνεια (L). Τα διαθέσιμα είναι ένα ποσό κατατεθειμένο σε λογαριασμό της Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο είναι ένα ποσοστό επί του συνόλου των καταθέσεων ($R=x*D$). Συνήθως αυτό το ποσοστό είναι υποχρεωτικό βάση κανονισμού για όλες τις τράπεζες χωρίς όμως να αποκλείεται και το γεγονός μια τράπεζα να κρίνει πως την συμφέρει να κρατάει περισσότερα διαθέσιμα από το υποχρεωτικό όριο. Οι επενδύσεις είναι οι τοποθετήσεις ποσών σε διάφορα χρεόγραφα , όπως τίτλους της κεφαλαιαγοράς και της χρηματαγοράς , ομόλογα δημοσίου κλπ, επομένως συνιστούν απαιτήσεις της τράπεζας. Τα δάνεια είναι τα ποσά που η τράπεζα έχει χορηγήσει σε πελάτες της και είναι απαιτητά στη λήξη τους. Το παθητικό συνίσταται από τα ίδια κεφάλαια (K) και από τις καταθέσεις (D). Τα ίδια κεφάλαια είναι το μετοχικό κεφάλαιο με το οποίο ξεκίνησε η τράπεζα και ανήκει

⁷ Κορλίρας Π, (2006), ‘‘Νομισματική θεωρία και πολιτική’’ , Αθήνα, Εκδόσεις Μπένου

⁸ Mishkin F. , ‘‘The economics of Money , Banking and Financial markets’’ , Second Edition , Scott Foresman and Company , U.S.A , 1989

στους μετόχους-ιδιοκτήτες της και οι καταθέσεις είναι τα χρηματικά ποσά φυσικών και νομικών προσώπων που είναι κατατεθειμένα σε λογαριασμούς της τράπεζας.

Αν λάβουμε υπόψη ότι το ενεργητικό ισούται με το παθητικό, μιας και τα στοιχεία του παθητικού τοποθετούνται στις τρεις εναλλακτικές επιλογές του ενεργητικού έχουμε την εξής ισότητα, που ονομάζεται *ισολογιστικός περιορισμός*:

$$R + B + L = K + D \quad (1)$$

Επειδή όμως έχουμε υποθέσει ότι $R=x*D$ έχουμε

$$B + L = K + (1 - x) * D \quad (2)$$

Πιο αναλυτικά αν χωρίσουμε τις καταθέσεις στις τρεις κατηγορίες, δηλαδή στις καταθέσεις όψεως (H), στις καταθέσεις ταμειυτηρίου (S) και στις καταθέσεις προθεσμίας (T).

Οι καταθέσεις όψεως είναι άτοκες, διακινούνται με επιταγές και έχουν το υψηλότερο βαθμό ρευστότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές καταθέσεων.

Οι καταθέσεις ταμειυτηρίου είναι οι κοινές καταθέσεις που γνωρίζουμε όλοι, συνοδεύονται από το γνωστό μας βιβλιάριο καταθέσεων και είναι έντοκες αλλά με πολύ χαμηλό πλέον (σχεδόν μηδαμινό) επιτόκιο.

Τέλος οι καταθέσεις προθεσμίας είναι αυτές με τον χαμηλότερο βαθμό ρευστότητας⁹. Τα ποσά κατατίθενται στην τράπεζα και δεσμεύονται από αυτή για ένα συμφωνημένο χρονικό διάστημα μέχρι τη λήξη του οποίου ο καταθέτης δεν έχει την δυνατότητα να κάνει ανάληψη του ποσού και αν προβεί σε κάτι τέτοιο θα πρέπει να υποστεί μία ποινή (χρηματική) για αυτή την προεξόφληση.

Επομένως ο *ισολογιστικός περιορισμός* της τράπεζας έχει ως εξής:

$$B + L = K + (1 - x) * (H + S + T) \quad (3)$$

Το πώς λειτουργεί όμως μία τράπεζα εκφράζεται και από τον λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης της δηλαδή από τα έσοδα και έξοδα της.

⁹ Αν και σήμερα πολλές τράπεζες έχουν ευέλικτα προγράμματα προθεσμιακών καταθέσεων, όπως πχ η Εθνική Τράπεζα, που προσφέρει καταθέσεις προθεσμίας με δικαίωμα στον καταθέτη να αποσύρει μέρος ή όλο το ποσό χωρίς κάποια ποινή (penalty).

Αν υποθέσουμε πως r είναι το επιτόκιο για τα δάνεια που χορηγεί και r' το επιτόκιο των τίτλων στους οποίους έχει επενδύσει, τότε τα έσοδα της είναι το άθροισμα των τόκων που εισπράττει από τα δάνεια που έχει χορηγήσει συν των τόκων από τις επενδύσεις στις οποίες έχει προβεί, δηλαδή :

$$\text{Έσοδα} = r * B + r' * L \quad (4)$$

Τα έξοδα της τράπεζας αποτελούνται από τα έξοδα για τόκους που δίνει στις καταθέσεις ταμειυτηρίου(επιτόκιο r_s) και στις καταθέσεις προθεσμίας (επιτόκιο r_t) καθώς και από τα λειτουργικά έξοδα. Ως λειτουργικά έξοδα (λειτουργικό κόστος) θα θεωρήσουμε ένα ποσοστό (k) επί του συνόλου των καταθέσεων μιας και είναι ένα μέγεθος που εκφράζει την παραγωγικότητα της τράπεζας. Επομένως τα έξοδα μπορούν να γραφούν ως :

$$\text{Έξοδα} = r_s * S + r_t * T + k (H + S + T) \quad (5)$$

Μπορούμε να εκφράσουμε τώρα την συνάρτηση των κερδών της τράπεζας που είναι τα έσοδα μείον τα έξοδα :

$$\Pi = (r * B + r' * L) - [r_s * S + r_t * T + k (H + S + T)] \quad (6)$$

Η τράπεζα επιδιώκει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της Π βάση του ισολογιστικού περιορισμού της. Η συνάρτηση που προσπαθεί να μεγιστοποιήσει είναι :

$$V = \Pi + \lambda [B + L - K - (1 - x) * (H + S + T)] \Rightarrow$$

$$V = r * B + r' * L - r_s * S - r_t * T - k (H + S + T) + \lambda [B + L - K - (1 - x) * (H + S + T)] \quad (7)$$

Οι συνθήκες πρώτης τάξης για την μεγιστοποίηση της V είναι :

$$dV / dr' = 0 \Rightarrow r' * dL / dr' + \lambda * dL / dr' = 0 \Rightarrow r' = -\lambda \quad (8)$$

$$dV / dr(t) = 0 =$$

$$> -r(t) * dT / dr(t) - k * dT / dr(t) - \lambda (1 - x)$$

$$* dT / dr(t)$$

$$= - [r(t) + k] * dT / dr(t) - \lambda (1 - x) * dT / dr(t) =$$

$$> r(t) + k$$

$$= \lambda (1 - x) \quad (9)$$

Από τις (8) και (9) έχουμε :

$$r' = \frac{r(t) + k}{1 - x} \quad (10)$$

Η σχέση (10) αποτελεί την βασική συνθήκη ισορροπίας της τράπεζας. Δηλώνει την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο δανειστικό επιτόκιο (r') και στο επιτόκιο των καταθέσεων προθεσμίας ($r(t)$) για να μεγιστοποιούνται τα κέρδη της τράπεζας. Η διαφορά ανάμεσα στα δύο αυτά επιτόκια ονομάζεται *περιθώριο κέρδους* (*spread*).

1.2.2 Η Κεντρική Τράπεζα

Η Κεντρική Τράπεζα βρίσκεται στην κορυφή κάθε τραπεζικού συστήματος κ έχει ρόλο διαφορετικό από αυτό των εμπορικών τραπεζών μιας και δεν δέχεται καταθέσεις ούτε χορηγεί πιστώσεις. ‘‘Η κεντρική τράπεζα είναι η τράπεζα των τραπεζών. Συνήθως ανήκει αποκλειστικά στο δημόσιο και έχει μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Τα διαθέσιμα της αποτελούνται από αποθέματα που έχουν δημιουργηθεί από συσσώρευση χρήματος , καταθέσεων τραπεζών και πλούτο του κράτους. Αυτά τα αποθέματα , σε συνδυασμό με την έκδοση νέου -μη πληθωριστικού- χρήματος, χρησιμοποιούνται κατά καιρούς από την κεντρική τράπεζα για την άσκηση νομισματικής πολιτικής (στήριξη νομίσματος, ή παροχή ρευστότητας στην αγορά). Έτσι, καθίσταται δυνατή η τροφοδότηση των υπολοίπων τραπεζών και της οικονομίας γενικότερα, με χρηματική ρευστότητα όταν κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο.’’¹⁰

Η Κεντρική Τράπεζα είναι η αρμόδια Αρχή για την προσφορά χρήματος και πιστώσεων σε μία χώρα ή σε μια νομισματική ένωση. Πρόκειται για ιδρύματα με μεγάλο βαθμό αυτονομίας και ανεξαρτησίας και κύριο μέλημά τους είναι η προστασία και η σωστή κατεύθυνση της χρηματοπιστωτικής και παραγωγικής δραστηριότητας της εγχώριας οικονομίας.

Οι αρμοδιότητες μίας Κεντρικής Τράπεζας είναι οι ακόλουθες:

- Είναι ο κύριο αρμόδιος για την έκδοση και την κυκλοφορία του χρήματος (‘‘εκδοτικό προνόμιο’’)

¹⁰ http://www.adex.ase.gr/ADEXDownload/news/publications/gr/Ecomical_analisis.pdf

- Είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της συνολικής προσφοράς χρήματος καθώς για τη ρευστότητα , ασκώντας τη νομισματική και πιστωτική πολιτική.
- Εποπτεύει το τραπεζικό σύστημα της χώρας
- Λειτουργεί σαν τελικός χρηματοδότης (‘‘lender of last resort’’) των τραπεζών σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών.
- Ασκεί τη συναλλαγματική πολιτική

Οι δύο βασικοί ρόλοι της Κεντρικής Τράπεζας είναι πρώτον η εποπτεία του τραπεζικού συστήματος (καθορίζοντας τους κανόνες λειτουργίας των τραπεζών) και δεύτερον η συμμετοχή στη χάραξη της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης, μέσω της άσκησης της νομισματικής πολιτικής.

Όσον αφορά τον εποπτικό ρόλο μπορούμε να παραθέσουμε κάποια αντιπροσωπευτικά παραδείγματα σχετικά με αυτή της την λειτουργία ως εξής¹¹ :

α. Η θέσπιση της ελάχιστης αναλογίας ,από μέρους των εμπορικών τραπεζών, ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού (δείκτης φερεγγυότητας-κεφαλαικής επάρκειας) σύμφωνα με τον οποίο τα ίδια κεφάλαια μίας τράπεζας δεν πρέπει να υπολείπονται ενός καθορισμένου ποσοστού επί του ενεργητικού της.

β. Η θέσπιση κανόνων που να περιορίζουν πιστωτικά ανοίγματα των τραπεζών και κατά συνέπεια την μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

γ. Η θέσπιση των προϋποθέσεων για να δοθούν άδειες λειτουργίας σε νέες τράπεζες , όπως για παράδειγμα το ελάχιστο αρχικό μετοχικό κεφάλαιο για την ίδρυση μίας τράπεζας , το ‘‘πόθεν έσχες’’ κλπ.

δ. Η θέσπιση κάθε άλλου είδους περιορισμών και απαγορεύσεων.

Όσον αφορά την άσκηση της νομισματικής πολιτικής η Κεντρική Τράπεζα μεταβάλλει ανάλογα με τον επιδιωκόμενο κάθε φορά στόχο το επιτόκιο ή την προσφορά χρήματος. Οι τρεις βασικοί στόχοι και συνάμα οι τρεις σημαντικές προκλήσεις για το μέλλον των σύγχρονων Κεντρικών Τραπεζών , σύμφωνα με τον M.Bordo ¹²είναι :

---

¹¹ Κορλίρας Π. , (2006), ‘‘Νομισματική θεωρία και πολιτική’’ , Αθήνα, Εκδόσεις Μπένου

¹² Bordo M., (2007),, ‘‘ A Brief History of Central Banks’’, Economic Commentary, Federal Reserve Bank of Cleveland

- Πρώτον, η σταθερότητα των τιμών που ουσιαστικά σημαίνει χαμηλός πληθωρισμός μακροχρόνια
- Δεύτερον, η σταθερότητα της πραγματικής οικονομίας, μέσω ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και οικονομικής ανάπτυξης
- Τρίτον, η δημοσιονομική σταθερότητα

Η Κεντρική Τράπεζα μέσα από τις αποφάσεις που λαμβάνει ως προς την νομισματική πολιτική εξαρτά την ρευστότητα των εμπορικών τραπεζών καθώς οι χρηματοδοτικές τους δυνατότητες καθορίζονται εκτός των καταθέσεων τους και από τις αυτόνομες μεταβολές στην προσφορά χρήματος.¹³

Η ανεξαρτησία των Κεντρικών Τραπεζών έχει απασχολήσει κατά καιρούς πολλούς οικονομολόγους. “Ο πειρασμός της πληθωριστικής χρηματοδότησης για τις κυβερνήσεις είναι ισχυρός. Ο δανεισμός από την κεντρική τράπεζα προσφέρει πόρους(...) Τα οφέλη συσσωρεύονται άμεσα ενώ τα κόστη (πληθωρισμός) αργότερα. Εφόσον οι κεντρικές τράπεζες είναι υπεύθυνες για τη σταθερότητα των τιμών το ένστικτο τους τις συμβουλεύει αν μην χρηματοδοτούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα.”¹⁴ Για πολλά χρόνια οι Κεντρικές Τράπεζες εξυπηρετούσαν τις κυβερνήσεις των χωρών τους δίνοντας “εύκολο χρήμα”¹⁵ χωρίς οι κυβερνώντες να ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τις επιπτώσεις που αυτό έχει. Στα άρθρα των *Rogoff* (1985) και *Walsh* (1995) θεμελιώνεται θεωρητικά η αναγκαιότητα της ανεξαρτησίας των Κεντρικών Τραπεζών. Σύμφωνα με τον *Rogoff* (1985) όσο μεγαλύτερος είναι η βαθμός ανεξαρτησίας της Κεντρικής Τράπεζας από την κυβέρνηση τόσο ευκολότερα δύναται να μειωθεί ο ρυθμός του πληθωρισμού¹⁶. Επομένως, η ανεξαρτησία είναι η βασική αρχή της λειτουργίας μίας κεντρικής τράπεζας που θέλει να είναι συνεπής με τον κυριότερο στόχο της πολιτικής της που είναι ο σταθερός και ταυτόχρονα χαμηλός πληθωρισμός.

---

¹³ Βλέπε αναλυτικά για την αγορά δανειακών κεφαλαίων και την επίδραση της Κεντρικής Τράπεζας στο Κορλίρας, Π. (2006), “Νομισματική Θεωρία και Πολιτική”, Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλη

¹⁴ Burda M., Wyplosz Ch., “Ευρωπαϊκή Μακροοικονομική”, Τόμος Α’, σελ.333, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 2008

¹⁵ Eijffinger S. and Jacob de Haan, (1996) “The political Economy of Central Bank independence”, Special papers in international Economics, Department of Economics, Princeton University, New Jersey

1.3 Έλεγχος και εποπτεία του τραπεζικού συστήματος

Το ολοένα μεταβαλλόμενο και πολυσύνθετο περιβάλλον στο χρηματοπιστωτικό σύστημα τα τελευταία χρόνια κάνει επιτακτική την ανάγκη για εντονότερο τον έλεγχο και την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος. Στόχοι της εποπτείας είναι η σταθερότητα και αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας καθώς επίσης και η διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών.

Η αναγκαιότητα της εποπτείας και του ελέγχου συνίσταται στα εξής :

- Κατά αρχάς , καθώς οι τράπεζες εξαρτώνται από την εμπιστοσύνη που θα έχει προς αυτές το κοινό , η διασφάλιση αυτής της εμπιστοσύνης έρχεται μέσα από ένα διεθνώς αναγνωρισμένο σύστημα εποπτείας.
- Επίσης , το ενδεχόμενο εμφάνισης περιόδων οικονομικής κρίσης έχει σαν αποτέλεσμα οι αρχές (κυβέρνηση , Κεντρική Τράπεζα) να επιδιώκουν την εφαρμογή και τήρηση κανόνων σε περιόδους ομαλότητας ούτως ώστε σε περιόδους κρίσης να υπάρξει το μικρότερο δυνατό κόστος στο τραπεζικό σύστημα και ως εκ τούτου στην οικονομία γενικότερα.
- Η ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ των τραπεζών και των πελατών τους , καθώς και το ευρύ αποταμιευτικό κοινό δεν διαθέτει την απαιτούμενη εξειδίκευση ώστε να αξιολογεί τους κινδύνους που αναλαμβάνουν οι διαχειριστές των καταθέσεών του.
- Τέλος , η αντίληψη πως η χρηματοπιστωτική σταθερότητα αποτελεί δημόσιο αγαθό κάνει τον έλεγχο και την εποπτεία των τραπεζών αναγκαίο. Και λέγοντας δημόσιο αγαθό εννοούμε πως το κοινωνικό κόστος από την για παράδειγμα κατάρρευση μίας τράπεζας υπερβαίνει το ιδιωτικό κόστος. <<Το κοινωνικό οριακό κόστος προκύπτει επειδή η χρεοκοπία μιας τράπεζας έχει επιπτώσεις σε όλη την οικονομία. Αντίθετα το ιδιωτικό οριακό κόστος επιβαρύνει μόνο τους μετόχους και τους εργαζομένους σε μια τράπεζα και είναι πιθανότερο να είναι μικρότερο του κοινωνικού>>. ^{17, 18}

---

¹⁷ <http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14202/1/ProtosaltisEmmanouilMsc2011.pdf>

¹⁸ Σαπουντζόγλου Γ.-Πεντότης Χ. , (2007), ‘‘Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική’’ , Αθήνας, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών ,

Εποπτικές αρχές είναι συνήθως οι Κεντρικές Τράπεζες καθώς επίσης και άλλες ανεξάρτητες αρχές (π.χ Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος στην Ελλάδα) που είναι επιφορτισμένες αποκλειστικά με τον έλεγχο και την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.

Στόχοι της τραπεζικής εποπτείας είναι η σταθερότητα και αποτελεσματικότητα του τραπεζικού συστήματος καθώς και η διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών. Το περιεχόμενο της εποπτείας εκτείνεται από την παροχή άδειας λειτουργίας, τη διαρκή παρακολούθηση των κινδύνων, την επιβολή κυρώσεων μέχρι και την ανάκληση της άδειας.¹⁹

Στην Ελλάδα η εποπτεία και ο έλεγχος είναι αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 55Α του Καταστατικού της και του Ν.2076/92.

Η παγκοσμιοποίηση και ο αυξανόμενος όγκος όμως των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών καθιστά απαραίτητη την εποπτεία των τραπεζών σε διεθνές επίπεδο.

Ο κυριότερος φορέας για την διεθνή εποπτεία και έλεγχο του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η Συμφωνία της Βασιλείας. Η επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε το 1974 και σκοπός της είναι να δίνει κατευθύνσεις, να προτείνει τις βέλτιστες πρακτικές ούτως ώστε να υπάρχει σταθερότητα και ασφάλεια στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Το 1988 η Επιτροπή της Βασιλείας πρότεινε ένα σύστημα κεφαλαιακής επάρκειας το οποίο είναι γνωστό ως Βασιλεία I (Basel I). Το σύμφωνο της Βασιλείας εστιάζει στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και επέβαλε ένα ελάχιστο όριο κεφαλαιακής επάρκειας (δείκτης φερεγγυότητας – solvency ratio) ίσο ή μεγαλύτερο του 8%.

$$\text{Δείκτης φερεγγυότητας} = \text{Εποπτικά ίδια κεφάλαια} / \text{Πιστωτικός κίνδυνος}$$

Ή

---

¹⁹ Κυριακόπουλος Π., ‘‘Τραπεζική Εποπτεία: Η νέα προσέγγιση και οι προκλήσεις της εφαρμογής της στην πράξη-ειδικά θέματα’’, παρουσίαση στο τριήμερο συνέδριο με θέμα ‘‘Δικαιοσύνη και χρηματιστηριακή νομοθεσία’’ που έλαβε χώρα στις 16-18/11/2007 στο Λουτράκι.

Δείκτης φερεγγυότητας

= *Εποπτικά ίδια κεφάλαια/Σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού*

Τα εποπτικά κεφάλαια περιλαμβάνουν τα πρωτογενή κεφάλαια , δηλαδή το μετοχικό κεφάλαιο και τα δημοσιευμένα αποθεματικά (κύριο εποπτικό κεφάλαιο - Tier 1) και τα δευτερογενή κεφάλαια , που είναι κυρίως προβλέψεις για επισφαλή δάνεια, αφανή αποθεματικά και μετατρέψιμα ομόλογα (συμπληρωματικό κεφάλαιο-Tier 2) . Το ενεργητικό σταθμίζεται ως προς τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς.

Άρα ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας μπορεί αν γραφεί και ως:

$$\frac{\text{Tier I} + \text{Tier II}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}} \geq 8\%$$

Τον Ιούνιο του 2004 υπήρξε η αναθεώρηση της Βασιλείας I και η εξαγωγή του νέου συμφώνου , γνωστού ως Βασιλεία II (Basel II). Το νέο σύμφωνο δίνει ένα νέο αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο το οποίο θα εφαρμοστεί πλήρως έως το 2015 και περιλαμβάνει τρεις πυλώνες:

Πυλώνας I : επιβολή ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την ανάληψη κινδύνων και εισαγωγή της μέτρησης του *λειτουργικού κινδύνου*

Πυλώνας II: εποπτικές διαδικασίες ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας

Πυλώνας III: πειθαρχία της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων (ενημέρωσης του κοινού) σχετικά με την διάρθρωση των αναλαμβανόμενων κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Το νέο εποπτικό πλαίσιο δεν επιφέρει σημαντικές μεταβολές στις κεφαλαιακές απαιτήσεις αλλά επηρεάζει τις κεφαλαιακές υποχρεώσεις των πιστωτικών οργανισμών σε διακριτή βάση. Πιστωτικοί οργανισμοί με υψηλής ποιότητας και επαρκώς καλυμμένα χαρτοφυλάκια επιβαρύνονται με χαμηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις ενώ πιστωτικού οργανισμοί με χαρτοφυλάκια υψηλού κινδύνου επιβαρύνονται με υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις.²⁰

²⁰ Σαπουντζόγλου Γ.-Πεντότης Χ. , (2009)), “Τραπεζική Οικονομική” , Β’ Τόμος, Αθήνα , Εκδόσεις Μπένου

Τον Δεκέμβριο του 2010 και λόγω της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε σε αναθεώρηση της Βασιλείας II και εξαγωγή του Συμφώνου της Βασιλείας III. <<Η μεταρρυθμιστική αυτή προσπάθεια αποτελεί τον «ακρογωνιαίο λίθο» των μέτρων που υιοθέτησε η διεθνής κοινότητα για να αντιμετωπίσει την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση 2007-2008. Η θετική πλευρά τους είναι ότι αυτοί οι νέοι αυστηρότεροι κανόνες για την κεφαλαιακή επάρκεια και την ρευστότητα των τραπεζών θα καταστήσουν ασφαλέστερες τις οικονομίες των διαφόρων χωρών και συνολικά το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Δυστυχώς όμως αυτή η αυξημένη ασφάλεια έχει κόστος διότι οι τράπεζες θα αναγκαστούν να δεσμεύσουν επιπλέον κεφάλαια και να διατηρούν υψηλότερα επίπεδα ρευστότητας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τόσο ο τραπεζικός δανεισμός όσο και οι άλλες τραπεζικές υπηρεσίες θα γίνουν ακριβότερες και πιο δυσπρόσιτες.>>

Τα βασικά σημεία της Επιτροπής είναι τα ακόλουθα:

- Πρέπει να αυξηθεί η ποιότητα, η διαφάνεια και η συνέπεια της κεφαλαικής βάσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
- Να ενισχυθεί το πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας που αφορά στην κάλυψη του κινδύνου.
- Πρόταση για καθιέρωση ενός δείκτη μόχλευσης που να αποτρέπει την υπερβολική μόχλευση²¹ στο τραπεζικό σύστημα.
- Η δημιουργία ειδικών σταθεροποιητικών κεφαλαίων σε καλές περιόδους τα οποία θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε περιόδους κρίσης.
- Καθιέρωση ενός ελάχιστου απαιτούμενου επιπέδου ρευστότητας για τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο.

---

²¹ Η **χρηματοοικονομική μόχλευση** (financial leverage) είναι η διαδικασία ανάληψης χρέους με σκοπό την έναρξη, συνέχιση ή επέκταση μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας. Μια επιχείρηση ή οργανισμός θεωρούμε ότι κάνει ιδιαίτερη χρήση χρηματοοικονομικής μόχλευσης αν επιδιώκει χρηματοδότηση μέσω ξένων κεφαλαίων έναντι ιδίων κεφαλαίων (έκδοση ομολόγων ή άλλου χρέους έναντι έκδοσης μετοχών-equity).

Κεφάλαιο 2

Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα

2.1 Εισαγωγή

Κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος έχει αναδειχθεί ως ένας από τους πιο δυναμικούς – εάν όχι ο πιο δυναμικός- κλάδος της ελληνικής οικονομίας.

Στη ραγδαία ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζών καθοριστικό ρόλο έπαιξε η ευνοϊκή οικονομική συγκυρία καθώς η δεκαετία 1997 – 2007 χαρακτηρίστηκε από υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης , ραγδαία αποκλιμάκωση επιτοκίων ²², την ένταξη της Ελλάδος στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και την πλήρη απελευθέρωση της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης.

Για να δώσουμε μία εικόνα από άποψη μεγέθους ,το 2008 οι τράπεζες αποτελούσαν το 95,1% του χρηματοπιστωτικού τομέα της ελληνική οικονομίας , γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι τράπεζες κυριαρχούν στο χρηματοπιστωτικό πεδίο αφήνοντας το υπόλοιπο 4,9% της πίτας να το μοιράζονται οι εταιρίες leasing, οι ασφαλιστικές εταιρίες και τα λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.²³

2.2 Η ιστορική εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα²⁴

Με την ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους , μετά την απελευθέρωση το 1821 , ήταν αναγκαία η δημιουργία μίας κεντρικής τράπεζας, μιας τράπεζας η οποία

---

²² Βλέπε Πίνακα 1 στο Παράρτημα.

²³ Τζαβαλής Η. , (2010) “Μελέτες για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα” , Αθήνα, Εκδόσεις Ο.Π.Α ,

²⁴ Ιορδάνογλου Χ. , (2008), “Η Ελληνική Οικονομία στη <<Μακρά Διάρκεια>> 1954-2005” , Αθήνα, Εκδόσεις Πόλις

εκτός από την εξυπηρέτηση των κυβερνητικών αναγκών θα έδινε και λύση στο χρόνιο πρόβλημα των πιστωτικών αναγκών της οικονομίας.

Η πρώτη Τράπεζα του ελληνικού κράτους, ιδρύθηκε από τον Ιωάννη Καποδίστρια το 1828 με την ονομασία Εθνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα. Αποτελέσε ουσιαστικά δανειστικό φορέα του ελληνικού κράτους και σύντομα διαλύθηκε.

Το 1841, ιδρύεται η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Κύριοι μέτοχοι της τράπεζας ήταν το ελληνικό κράτος καθώς και Έλληνες έμποροι και επιχειρηματίες της διασποράς. Το μεγάλο πλεονέκτημα της τράπεζας ήταν το εκδοτικό της προνόμιο.

Από τη δεκαετία του 1860 άρχισαν να πολλαπλασιάζονται τα τραπεζικά ιδρύματα με πιο σημαντικά την Ιονική Τράπεζα, την τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας, την Γενική Πιστωτική Τράπεζα, την τράπεζα Βιομηχανικής Πίστεως κ.λπ.

Τον Σεπτέμβριο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε να λειτουργεί τον Μάιο του 1928. Η ίδρυση της τράπεζας ήταν μία πρόταση της Κοινωνίας των Εθνών, για τη δημιουργία μίας κεντρικής τράπεζας που θα μπορεί να αντιμετωπίσει τα δημοσιονομικά και οικονομικά προβλήματα του κράτους. Μέχρι τότε το εκδοτικό προνόμιο ήταν στα χέρια της Εθνικής Τράπεζας, κάτι που κρίθηκε ασυμβίβαστο καθώς ασκούσε και εμπορική δραστηριότητα.²⁵

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα βρισκόταν υπό τον πλήρη έλεγχο του κράτους. Κυριαρχούσαν αποκλειστικά οι τράπεζες και ειδικότερα οι κρατικές τράπεζες. Ένα πλέγμα από κανόνες και αυστηρές ρυθμίσεις δεν άφηνε κανένα περιθώριο αυτονομίας στις τράπεζες μιας και τα επιτόκια καθοριζόταν διοικητικά και υπήρχε έντονος περιορισμός στην εξαγωγή του συναλλάγματος. Επίσης οι εμπορικές τράπεζες υποχρεώνονταν να διαθέτουν συγκεκριμένα ποσά προς ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας καθώς επίσης και ένα υψηλό ποσοστό επί των καταθέσεών τους για την χρηματοδότηση του δημοσίου.

Ο κλάδος κυριαρχούνταν από δύο μεγάλα συγκρότημα, της Εθνικής (κρατική) και της Εμπορικής και Ιονικής – Λαϊκής Τράπεζας (κρατικοποιήθηκε μετά την πτώση της δικτατορίας), τα οποία έφθασαν να ελέγχουν το 80% των συνολικών ιδιωτικών

---

²⁵ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/foundation.aspx>

καταθέσεων. Εκτός όμως από τις εμπορικές τράπεζες υπήρχαν και κάποιο ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί. Αυτοί ήταν , η Αγροτική Τράπεζα (που είχα σαν κύρια αποστολή την παροχή δανείων προς τους αγρότες) , το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (η επονομαζόμενη και ως ‘‘τράπεζα του μικρού καταθέτη’’) , η Κτηματική Τράπεζα και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος έγινε πραγματικότητα στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και συγκεκριμένα το 1987 με την εφαρμογή των προτάσεων της «Επιτροπής για την Αναμόρφωση και τον Εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος» , γνωστής και ως επιτροπής Καρατζά. Βασικός στόχος του προγράμματος ήταν η σταδιακή και πλήρης κατάργηση των διοικητών περιορισμών στην λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και ο τεχνολογικός , λειτουργικός και θεσμικός εκσυγχρονισμός του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Δεν υπάρχει αμφιβολία για το ότι ο τομέας της οικονομίας που έγιναν οι βαθύτερες μεταρρυθμίσεις ήταν ο χρηματοπιστωτικός τομέας. Σε κανέναν άλλο τομέα οι επιπτώσεις της εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία δεν ήταν τόσο μεγάλες.

Οι κύριες προτάσεις της Επιτροπής που αποτέλεσαν και τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις ήταν οι ακόλουθες:

- Απελευθέρωση των επιτοκίων (μέσω της κατάργησης των κρατικών παρεμβάσεων) και της διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής
- Η υποχρέωση των τραπεζών να επενδύουν σε τίτλους του ελληνικού δημοσίου καταργήθηκε σταδιακά το διάστημα μεταξύ 1987-1994.
- Οι εμπορικές τράπεζες απαλλάχθηκαν από την υποχρέωση να δεσμεύουν μέρος των καταθέσεων τους προς όφελος προεπιλεγμένων τομέων της οικονομίας.
- Απελευθέρωση της διασυνοριακής κίνησης των κεφαλαίων
- Το πλέγμα των μεταρρυθμίσεων ολοκληρώθηκε το 1997 με την αναγνώριση της αυτονομίας της Τράπεζας της Ελλάδος από την κυβέρνηση.

Η πλήρης απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος τοποθετείται χρονικά στην περίοδο 1992-1999 όπου και τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα εναρμονίζονται πλήρως με τις χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης με αποτέλεσμα την αύξηση του

ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών , την δημιουργία και εξάπλωση σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων , την ανάπτυξη νέων στρατηγικών από πλευράς τραπεζών και την διεθνοποίηση των συναλλαγών.

Από την 1^η Ιανουαρίου 1999 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ) είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στην ζώνη του ευρώ. Οι οικονομίες των 17 χωρών μελών της ευρωζώνης έχουν εκχωρήσει το δικαίωμα για την άσκηση της νομισματικής από τις επί μέρους Κεντρικές Τράπεζες στην Ε.Κ.Τ. Η Κεντρική Τράπεζα όλων των χωρών μελών της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Ο.Ν.Ε) είναι η Ε.Κ.Τ και οι περιφερειακές κεντρικές τράπεζες περιορίστηκαν στο να εφαρμόζουν τις οδηγίες και τους κανονισμούς της Ε.Κ.Τ καθώς και να εποπτεύουν το τραπεζικό σύστημα της χώρας τους.

“Το Ευρωσύστημα, το οποίο αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ, είναι η νομισματική αρχή της ζώνης του ευρώ. Πρωταρχικός στόχος στο Ευρωσύστημα είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών για το κοινό καλό(άρθρο 105 της Συνθήκης του Μάαστριχτ). Ενεργώντας επίσης ως κύρια χρηματοπιστωτική αρχή, στοχεύει στη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την προώθηση της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης στην Ευρώπη.”²⁶

Καθώς η Ε.Κ.Τ δημιουργήθηκε έτσι ώστε να λειτουργεί με βάση το πρότυπο της γερμανικής Bundesbank διακρίνεται από πλήρη πολιτική ανεξαρτησία. Η πολιτική ανεξαρτησία είναι αναγκαία για την διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών καθώς αν δεν υπάρχει πολιτική ανεξαρτησία η κεντρική τράπεζα μπορεί να υποχρεωθεί να εκτυπώσει χρήμα για να χρηματοδοτήσει τυχόν ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού. Για αυτό και κάτι τέτοιο προβλέφθηκε από το άρθρο 104 (1) της Συνθήκης.²⁷

---

²⁶ http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/mission_eurosys.el.html

²⁷ Paul De Grauwe , (2008), “Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης” , Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση ,

2.3 Η δομή του σύγχρονου ελληνικού τραπεζικού συστήματος

2.3.1 Οι φορείς που δραστηριοποιούνται στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα²⁸

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος και της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, στην χώρα τον Οκτώβριο του 2011 ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 60 πιστωτικά ιδρύματα²⁹, με 4200 υποκαταστήματα και 64000 εργαζομένους.. Χωρίζονται στις εξής κατηγορίες :

- Όσα έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα , έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Πρόκειται για 34 πιστωτικά ιδρύματα που αποτελούνται από 18 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες. Υπάγονται στο καθεστώς αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τον Ν. 3601/2007.
- Εκείνα που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής. Υπάγονται και αυτά στις διατάξεις του Ν.3601/2007 περί αμοιβαίας αναγνώρισης και αριθμούν τα 20 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Αυτά που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης. Πρόκειται για 5 υποκαταστήματα.
- Τέλος, 1 πιστωτικό ίδρυμα , το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων , το οποίο έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν.3601/2007.

Επιπλέον των παραπάνω εγκατεστημένων πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα , υπάρχουν και άλλα 351 πιστωτικά ιδρύματα (με έδρα κράτος του Ε.Ο.Χ³⁰) που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον ελληνικό χώρο χωρίς φυσική παρουσία μέσω κάποιου υποκαταστήματος.

---

²⁸ Ελληνική Ένωση Τραπεζών , ‘‘Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010’’ , Αθήνα 2011

²⁹ Βλέπε στο παράρτημα , Πίνακας 1.2.

³⁰ Ε.Ο.Χ είναι ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος που περιλαμβάνει τα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε καθώς και τις Νορβηγία , Ισλανδία και Λιχτενστάιν.

2.3.2 Μερίδια αγοράς

Το μέγεθος μίας τράπεζας είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων όπως το ύψος του ενεργητικού της , των καταθέσεων που αυτή έχει προσελκύσει , του αριθμού των καταστημάτων της , των ιδίων κεφαλαίων της , των πιστώσεων που χορηγεί , των κέρδη μετά φόρων, του αριθμού των εργαζομένων που απασχολεί.

Τα μερίδια στην ελληνική τραπεζική αγορά διαμορφώνονται ως εξής :

2.3.2.1 Μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού

Σύμφωνα με το Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας του Νοεμβρίου 2011³¹ από της Τράπεζα της Ελλάδος το συνολικό ενεργητικό των χρηματοπιστωτικών νομισματικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα έφθασε στα 512.847 δις € στο τέλος του Σεπτεμβρίου του 2011 (εννεάμηνο του 2011).

Παρατηρούμε ότι η Εθνική Τράπεζα έρχεται πρώτη στο μερίδιο της αγοράς βάσει ενεργητικού καταλαμβάνοντας το 18,16% του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που μεταφράζεται σε 93,178 δις για το εννεάμηνο του 2011. Δεύτερη σε αξία ενεργητικού ακολουθεί η E.F.G Eurobank με ποσοστό 15,52% επί του συνόλου δηλαδή με 79,605 δις € αξία ενεργητικού. Η Alpha Bank βρίσκεται στην τρίτη θέση με ποσοστό 11,43% και αξία 58,63 δις €. Ακολουθούν η Τράπεζα Πειραιώς και η Τράπεζα Κύπρου με ποσοστό 10,83% και 7,71 % αντίστοιχα και με αξίες ενεργητικού 55,552 δις € και 39,571 δις € αντιστοίχως. Έπονται η Εμπορική Τράπεζα³² , η Αγροτική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με ποσοστά 5,32% , 5,17% και 3,09% αντίστοιχα και αξίες 27,328 δις € , 26,516 δις € και 15,871 δις €. Τέλος οι υπόλοιπες τράπεζες μοιράζονται το 27,36% που αντιστοιχεί σε αξία ενεργητικού 140,359 δις €

---

³¹ <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/sdos201111.pdf>

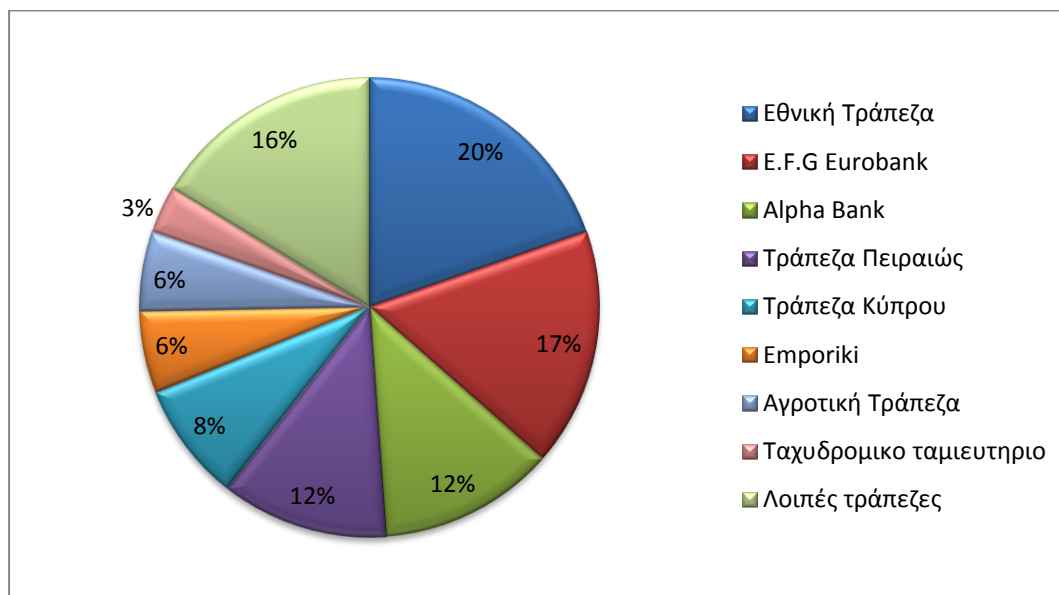
³² Λόγω έλλειψης στοιχείων για το εννεάμηνο του 2011 χρησιμοποιήθηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία του εξαμήνου 2011.

Πίνακας 2.1 Μερίδιο αγοράς βάσει ενεργητικού

Τράπεζα	Ύψος Ενεργητικού (Δις €)
Εθνική Τράπεζα	93.178,00
E.F.G Eurobank	79.605,00
Alpha Bank	58.630,00
Τράπεζα Πειραιώς	55.552,00
Τράπεζα Κύπρου	39.571,00
Εμπορική	27.328,00
Αγροτική Τράπεζα	26.516,00
Ταχυδρομικό ταμειυτήριο	15.871,00
Λοιπές τράπεζες	77.420,00

Πηγή: Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις τραπεζών.

Διάγραμμα 2.1 Μερίδιο με βάση το ενεργητικό των πιστωτικών ιδρυμάτων

Πηγή: Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις τραπεζών.

2.3.2.3 Μερίδιο αγοράς βάσει καταθέσεων

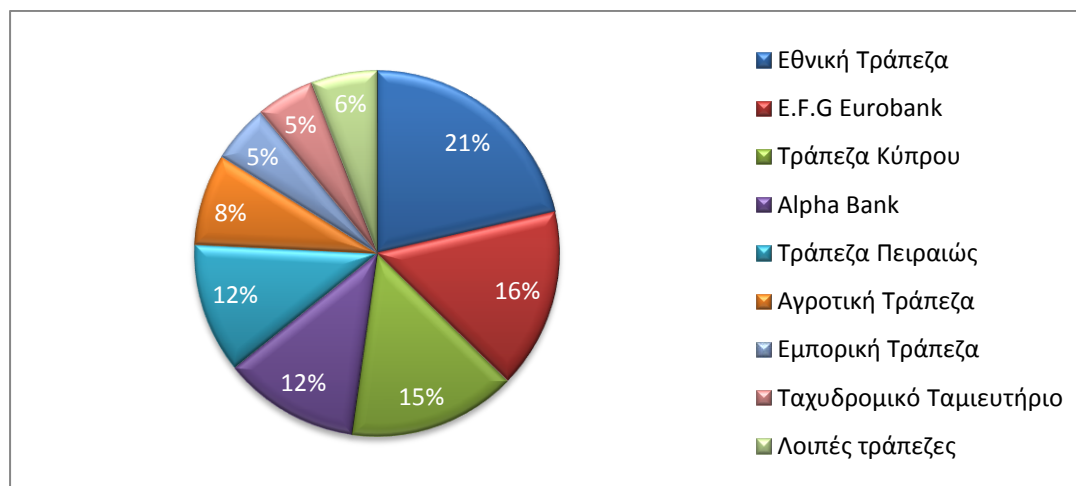
Οι συνολικές καταθέσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας στο τέλος του Οκτωβρίου του 2011 ανήλθαν στα 204,460 δισεκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με το Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας του Νοεμβρίου 2011, της Τράπεζας της Ελλάδος. Για να υπολογίσουμε τα μερίδια αγοράς των τραπεζών θα χρησιμοποιήσουμε το ποσό των καταθέσεων του Σεπτεμβρίου του 2011 που ανήλθε στα 212,839 δισεκατομμύρια € μιας και τα στοιχεία των τραπεζών είναι για το πρώτο εννιάμηνο του 2011.

Πίνακας 2.2 Υπόλοιπα καταθέσεων τραπεζών (9Μ 2011)

Τράπεζα	Καταθέσεις (σε δις €)
Εθνική Τράπεζα	45,446
E.F.G Eurobank	33,9
Alpha Bank	25,544
Τράπεζα Πειραιώς	24,522
Τράπεζα Κύπρου	31,853
Αγροτική Τράπεζα	17,239
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	10,905
Εμπορική Τράπεζα	10,98
Λοιπές τράπεζες	12,45

Πηγή: Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις τραπεζών.

Διάγραμμα 2.2 Μερίδια αγοράς τραπεζικών καταθέσεων

προσελκύει το μεγαλύτερο ποσοστό των καταθέσεων με μερίδιο που φθάνει το 21,35%. Στη δεύτερη θέση έρχεται η Eurobank με μερίδιο 15,93% ενώ ακολουθούν οι Κύπρου , Alpha Bank και Πειραιώς με ποσοστά 14,97% , 12% και 11,52% αντίστοιχα . Τέλος η Αγροτική Τράπεζα καταλαμβάνει μερίδιο 8,1% επί των συνολικών καταθέσεων και τέλος η Εμπορική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο κατέχουν το 5,16% και 5,12% των καταθέσεων αντίστοιχως. Οι λοιπές τράπεζες έχουν μερίδιο που ισούται με τα 5,85% των συνολικών καταθέσεων.

Διαπιστώνεται πως πέντε πιστωτικά ιδρύματα (Εθνική , Eurobank, Alpha Bank, Κύπρου και Πειραιώς) κατέχουν περίπου το 76% των συνολικών καταθέσεων που μεταφράζεται σε 161,265 δισεκατομμύρια ευρώ.

2.3.2.4 Μερίδιο αγοράς βάσει χορηγήσεων

Το υπόλοιπο των συνολικών χορηγήσεων των ελληνικών τραπεζών για το τρίτο τρίμηνο του 2011 , σύμφωνα με το Στατιστικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος , προς τον ιδιωτικό τομέα της ελληνικής οικονομίας υπολογίζονται σε 252,947 δισεκατομμύρια €.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζουμε τις χορηγήσεις σε απόλυτα νούμερα καθώς και το ποσοστό τους επί των συνολικών , των τραπεζών που εξετάζουμε στην παρούσα εργασία.

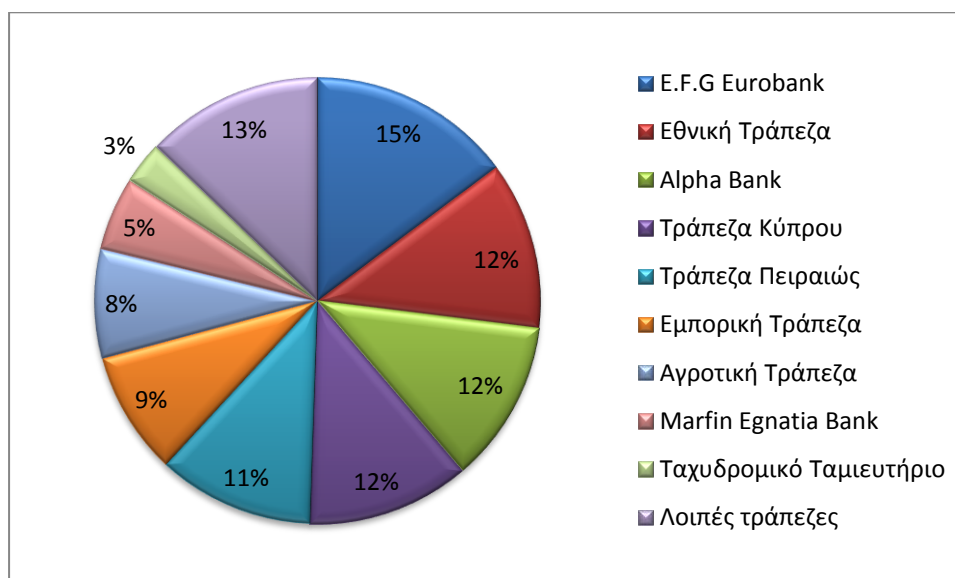
Παρατηρούμε ότι το 62% των χορηγήσεων δίδεται από πέντε πιστωτικά ιδρύματα (Εθνική, Alpha, Eurobank, Κύπρου και Πειραιώς) και το υπόλοιπο 38% μοιράζεται στις άλλες τράπεζες. Η Ε.Φ.Γ Eurobank έχει το μεγαλύτερο μερίδιο χορηγήσεων με ποσοστό 15% επί του συνόλου που μεταφράζεται σε 37,42 δισεκατομμύρια €. Ακολουθούν η Εθνική Τράπεζα , η Alpha Bank και η Τράπεζα Κύπρου με ποσοστό 12% η κάθε μία και ποσά δανείων 30,789 δις € , 29,803 δις € και 29,8 δις € αντίστοιχα. Έπονται η Τράπεζα Πειραιώς με μερίδιο 11% (28,759 δις €) , , η Εμπορική Τράπεζα με 9% (22,585€) , η Αγροτική Τράπεζα με 8% (20,133 δις €) και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με 3% (7,683). Οι υπόλοιπες τράπεζες διαμοιράζονται το 18 % των συνολικών χορηγήσεων που αντιστοιχεί σε 45,978 δις €.

Πίνακας 2.3 Μερίδια τραπεζικών χορηγήσεων

Τράπεζα	Χορηγήσεις (σε δις €)
E.F.G Eurobank	37,42
Εθνική Τράπεζα	30,789
Alpha Bank	29,803
Τράπεζα Κύπρου	29,8
Τράπεζα Πειραιώς	28,756
Marfin Egnatia Bank	13,400
Εμπορική Τράπεζα	22,585
Αγροτική Τράπεζα	20,133
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	7,683
Λοιπές Τράπεζες	32,578

Πηγή : Πηγή: Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις τραπεζών.

Διάγραμμα 2.3 Μερίδια τραπεζικών χορηγήσεων

2.4 Βασικοί οικονομικοί δείκτες

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται οι κύριες οικονομικές επιδόσεις και τα βασικά μεγέθη των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων ως σύνολο. Παραθέτουμε και αναλύουμε τα στοιχεία για την ρευστότητα των τραπεζών, για την κεφαλαιακή τους επάρκεια καθώς επίσης για την κερδοφορία και αποτελεσματικότητά τους.

2.4.1. Λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις

Ένας δείκτης αξιολόγησης της ρευστότητας μίας τράπεζας είναι ο λόγος των δανείων που χορηγεί προς τις καταθέσεις που δέχεται, ο οποίος εκφράζεται ως ποσοστό επί τοις εκατό. Όσο αυξάνεται η σχέση των χορηγήσεων προς τις καταθέσεις (χαμηλή τιμή του δείκτη) τόσο μειώνεται η ρευστότητα της τράπεζας και είναι ευάλωτη σε ενδεχόμενες απρόβλεπτες κεφαλαιακές ανάγκες. Όσο μειώνεται η σχέση αυτή τόσο αυξάνεται η ρευστότητα της τράπεζας , που σημαίνει ότι χρησιμοποιεί περισσότερο τα διαθέσιμα της (καταθέσεις).

Για το εννεάμηνο του 2011 , ο λόγος χορηγήσεων προς τις συνολικές καταθέσεις³³ ανήλθε σε 118% , αυξημένος σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010 που ανήλθε σε 101,3%.³⁴ Το 2007 ο λόγος χορηγήσεων προς καταθέσεις ανήλθε σε 81,5% . Για τα επόμενα έτη έως και το 2010 ανήλθε σε 89,1% , 31% και 105% αντίστοιχα.

Θεωρητικά η αύξηση του δείκτη σημαίνει πως οι τράπεζες δανείζουν ποσό μεγαλύτερο του ποσού των καταθέσεων που έχουν στην κατοχή τους. Η αύξηση αυτή όμως στην προκειμένη περίπτωση , προήλθε κυρίως από την μεγάλη εκροή καταθέσεων από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα λόγω της ανασφάλειας του καταθετικού κοινού από την παρούσα οικονομική κατάσταση της χώρας, με αποτέλεσμα η μείωση του παρονομαστή να αυξήσει την τιμή του λόγου. Παρατηρούμε από τον παρακάτω πίνακα ότι οι καταθέσεις έχουν μειωθεί κατά 37 δις (-15%) ανάμεσα στην περίοδο Σεπτεμβρίου 2010- Σεπτεμβρίου 2011(ετήσια μεταβολή) , ποσό σημαντικά υψηλό που επηρεάζει αρνητικά για την ρευστότητα των τραπεζών. Οι καταθέσεις έφθασαν στα 280,388 δις € και τον Σεπτέμβριο του 2011 ανήλθαν στα 212,839 δις € Η πτώση είναι δραματικά μεγάλη αφού για την περίοδο 2008 -Σεπτέμβριος 2011 η εκροή των καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα έφθασε στα 67,5 δις €.

³³ Καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς(repos) των εγχώριων μη NXI στα εγχώρια NXI.

³⁴ Τράπεζα της Ελλάδος , ‘‘Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας’’ , Τεύχος 140 , Πίνακες IV.15 και IV.10 ,Αθήνα , 2011.

Πίνακας 2.4 Δείκτης Χορηγήσεις/Καταθέσεις ελληνικών τραπεζών

Περίοδος	Χορηγήσεις(δισ €)	Καταθέσεις(δισ €)*	Χορηγήσεις/Καταθέσεις
9Μ 2011	252,947	212,839	118,8%
9Μ 2010	258,476	250,386	103,2%
2010	257,846	247,188	104,3%
2009	249,677	279,543	89,3%
2008	249,661	280,388	89,1%
2007	215,405	248,528	86,6%

*καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

2.4.2 Κεφαλαιακή επάρκεια

Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας «απορρόφησης» ζημιών από τη στιγμή που οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται, κατά τη λειτουργία τους, εκδηλωθούν. Αποτελούν μέρος του ευρύτερου δικτύου ασφαλείας του τραπεζικού συστήματος, το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. ³⁵

Στο τέλος Ιουνίου του 2011 μικρή ήταν η υποχώρηση που παρουσίασε η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών και ομίλων σε σχέση με το 2010. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας και ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (Tier 1) διαμορφώθηκαν για μεν τις τράπεζες σε 12,0% και 10,9% αντίστοιχα, για δε τους τραπεζικούς ομίλους σε 10,6% και 9,6% αντίστοιχα. ³⁶ Στο τέλος του 2010, οι Δείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας και Βασικών Κεφαλαίων διαμορφώθηκαν στο 13,8% και 12,2% αντίστοιχα για τις τράπεζες και στο 12,2% και 10,9% για τους ομίλους αντίστοιχα. ³⁷

Οι τράπεζες παρόλα αυτά θα πρέπει να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια μιας και όπως προβλέπεται στο επικαιροποιημένο Μνημόνιο “Οι τράπεζες πρέπει να

³⁵ Γκόρτσος Χ. , “ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ” , Οικονομική Επιθεώρηση , Αθήνα 2006

³⁶ Τράπεζα της Ελλάδος , “Νομισματική Πολιτική-Ενδιάμεση Έκθεση 2011” , Αθήνα 2011

³⁷ Βλέπε Πίνακα 1.6 και Διάγραμμα 3.1 στο Παράρτημα

διατηρούν από την 1^η Ιανουαρίου 2012 τον Δείκτη Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier I) σε επίπεδο άνω του 10%.

2.4.3 Κερδοφορία και αποτελεσματικότητα

Σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων χρήσεως των ελληνικών τραπεζών και των ομίλων τους που δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος στην Ενδιάμεση Έκθεση για την Νομισματική Πολιτική (2011), τα κέρδη μετά από τους φόρους των τραπεζών έχουν αρνητικό πρόσημο. Συγκεκριμένα για το εξάμηνο του 2011 οι τράπεζες εμφανίζουν καθαρά κέρδη -5,65 δις € και οι τραπεζικοί όμιλοι -5,72 δις € ενώ τα αντίστοιχα ποσά για το εξάμηνο του 2010 ανήλθαν στα -1,3 δις € για τις τράπεζες και στα -649 εκατ. € για τους ομίλους. Όπως παρατηρούμε στον πίνακα σημαντικό στοιχείο στη μείωση της κερδοφορίας των τραπεζών για το εξάμηνο του 2011 ήταν οι προβλέψεις τόσο για τον πιστωτικό κίνδυνο όσο και για την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στο πρόγραμμα ανταλλαγής των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου. Οι προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο ανήλθαν στα 3,07 δις € (ενώ για την αντίστοιχη περίοδο του 2010 στα 2,54 δις €) και για την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στα 5,93 δις €. Η επιδείνωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων κατέστησε απολύτως αναγκαίο τον σχηματισμό υψηλότερων προβλέψεων για τον πιστωτικό κίνδυνο.

Παρόλα αυτά παρατηρούμε πως τα καθαρά έσοδα τόσο των τραπεζών όσο και των ομίλων είναι αυξημένα. Για τις τράπεζες αυξήθηκαν κατά 40,2 % το εξάμηνο του 2011 σε σχέση με το εξάμηνο του 2010 και ανήλθαν στα 1,96 δις € και για τους ομίλους κατά 7,5 % και ανήλθαν στα 2,99 δις € από 2,78 δις €. Η εντυπωσιακή αύξηση των καθαρών εσόδων για τις τράπεζες οφείλεται στο γεγονός ότι τα έξοδα μειώθηκαν σημαντικά περισσότερο από τα έσοδα.

Η αποτελεσματικότητα των τραπεζών αντικατοπτρίζεται στην τιμή του λόγου των λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα, ο οποίος αποτελεί και τον δείκτη αποτελεσματικότητας των τραπεζών. Η αποδοτικότητα των τραπεζών διαφαίνεται και από τις τιμές δύο ειδικών δεκτών, του δείκτη απόδοσης ενεργητικού (ROA) και του δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ROE) καθώς και από τον λόγο των λειτουργικών εξόδων προς τα λειτουργικά έσοδα. Ο δείκτης απόδοσης ενεργητικού (Return on

Assets-ROA)³⁸ μετράει το βαθμό αξιοποίησης του ενεργητικού, την ικανότητα δηλαδή της τράπεζας να «μετατρέπει» το ενεργητικό της σε καθαρά κέρδη. Ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity-ROE)³⁹ μετράει το βαθμό αξιοποίησης των ιδίων κεφαλαίων, την ικανότητα δηλαδή της τράπεζας να χρησιμοποιεί τα ίδια κεφάλαια (κεφάλαια μετόχων) με τρόπο τέτοιο ώστε να παράγει από αυτά καθαρά κέρδη. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης (σε σχέση με τις άλλες τράπεζες), τόσο μεγαλύτερη είναι η ικανότητα άντλησης από την τράπεζα νέων κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά, τα οποία θα εκμεταλλευτεί για την επέκταση και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της.⁴⁰

Ο δείκτης αποτελεσματικότητας για τις ελληνικές τράπεζες το εξάμηνο του 2011 διαμορφώθηκε στο 56,9 μειωμένος σε σχέση με τον δείκτη της περιόδου του 2010 που διαμορφώθηκε στο 66,4. Η αποδοτικότητα του ενεργητικού για το εξάμηνο του 2011 ήταν -1,7 (2010: -0.6) η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων για την ίδια περίοδο ήταν -27,1 (2010: -9.9).

Η βελτίωση του δείκτη αποτελεσματικότητας των τραπεζών είναι απόρροια της σημαντικής περιστολής των λειτουργικών εξόδων των τραπεζών. Η αποδοτικότητα του ενεργητικού δείχνει την δυσκολία από μέρους των τραπεζών να μετατρέπουν το ενεργητικό του σε καθαρά κέρδη και η πολύ χαμηλός δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων απεικονίζει την αδυναμία των τραπεζών να αντλήσουν κεφάλαια από τις αγορές.

2.5 Η Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η κεντρική τράπεζα της χώρας. Ιδρύθηκε το 1927 βάσει ενός Παραρτήματος του Πρωτοκόλλου της Γενεύης και άρχισε να λειτουργεί τον Μάιο του 1928. Έχει συσταθεί με τη μορφή ανωνύμου εταιρίας. Ως έδρα της ορίζεται από το Καταστατικό της η Αθήνα, ενώ διατηρεί 17 υποκαταστήματα, 38 πρακτορεία και 9 θυρίδες σε όλη την Ελλάδα.

³⁸ ROA=καθαρά κέρδη/σύνολο ενεργητικού

³⁹ ROE=καθαρά κέρδη/ίδια κεφάλαια

⁴⁰ Αγγελίδης Γ. , (2009), ‘ Αξιολόγηση Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (2005-2008) , Αφιέρωμα του Μήνα, *Επιστημονικό Marketing Management* ,

Από τον Ιανουάριο 2001 η Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα(Ε.Κ.Τ) και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) που ανήκουν στη ζώνη του ευρώ. Έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός ,όπως ορίζεται από το Καταστατικό της, είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στο βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.

Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος και σε άλλες αρμοδιότητες, και συνοπτικά είναι οι εξής:

Αρμοδιότητες στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.
- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους..
- Προωθεί ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή, τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).

- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ, και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα.
- Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ), είτε από διασυνοριακές χρηματοποστολές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους και μεριμνά για τον ομαλό εφοδιασμό της οικονομίας.

Άλλες Αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

- Εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
- Εποπτεύει και ελέγχει τις ασφαλιστικές και ανασφαλιστικές επιχειρήσεις καθώς και τους διαμεσολαβητές στις ασφαλίσεις.
- Έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή (Αυλοι Τίτλοι).
- Έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ).
- Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Δημοσίου.
- Εξυπηρετεί το Ελληνικό Δημόσιο ως ταμίας και εντολοδόχος τού.
- Καταρτίζει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία και διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες.
- Δημοσιεύει εκθέσεις και διεξάγει ερευνητικό έργο στο πλαίσιο της παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής.⁴¹

2.6 Διεθνής δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών

---

⁴¹ ⁴¹ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx>

Σε δεκατρείς (13) χώρες του κόσμου δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες δίνοντας έμφαση στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης όπου διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε ορισμένες από τις χώρες που διαθέτουν παρουσία.

Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες έχουν αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, εφαρμόζοντας στρατηγική η οποία έχει τους ακόλουθους στόχους:

- Να ενισχυθεί η ελληνική επιχειρηματικότητα σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς στηρίζουν απόλυτα, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, τις ελληνικές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητα στην περιοχή.
- Να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι χώρες της περιοχής, οι οποίες εμφανίζουν ρυθμούς ανάπτυξης σημαντικά υψηλότερους του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να πρωτοστατήσουν στην εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας – ακόμα και εν μέσω χρηματοπιστωτικής κρίσης - και της προσφοράς υπηρεσιών, μεταξύ άλλων, στον χρηματοπιστωτικό, τουριστικό και ασφαλιστικό τομέα.
- Να συνδράμουν, στην παρούσα δύσκολη οικονομική συγκυρία, στην ενίσχυση της εξωστρέφειας και διεθνούς ανταγωνιστικότητας του συνόλου της ελληνικής οικονομίας με ιδιαίτερη έμφαση στη στήριξη επιχειρήσεων προσανατολισμένων στο εξαγωγικό εμπόριο.

Σύμφωνα με την μελέτη της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009 ,οι ελληνικές τράπεζες έχουν αναπτύξει ένα δίκτυο με περισσότερα από 3.496 καταστήματα⁴² στα οποία απασχολούνται περισσότεροι από 50.000 εργαζόμενοι, και παρουσίασαν κέρδη προ φόρων συνολικού ύψους 607,3 εκατ. ευρώ. Το σύνολο του ενεργητικού τους ανήλθε στα 87,6 δις €, το οποίο χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από τοπικές καταθέσεις (συνολικού ύψους 37,8 δις €), και αντιστοιχεί στο 18% του συνολικού ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα. Επίσης, είχαν χορηγήσεις συνολικού ύψους 61,9 δις €, ενισχύοντας έμπρακτα τα τοπικά νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Στον πίνακα 1.4 του Παραρτήματος παραθέτουμε αριθμητικά στοιχεία (Μάιος 2008) σχετικά με το

---

⁴²Βλέπε στο Παράρτημα τον Πίνακα 1.3 Καταστήματα των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό

μερίδιο των ελληνικών τραπεζών στις χώρες που δραστηριοποιούνται αναφορικά με τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις τους στην τοπική αγορά. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα παρατηρούμε μεγάλη διείσδυση των ελληνικών τραπεζών ειδικότερα όσον αφορά τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί όπου για τις 5 από τις 7 χώρες του δείγματος υπερβαίνει το 30% των συνολικών δανείων.⁴³

Σε πολλές χώρες της περιοχής, όπως η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Σερβία, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ), και η Αλβανία, η παρουσία των ελληνικών τραπεζών είναι ιδιαίτερα σημαντική, ενώ σε ορισμένες από αυτές το μερίδιό τους στην αγορά προσεγγίζει (Ρουμανία και Σερβία) ή υπερβαίνει (Αλβανία, Βουλγαρία και ΠΓΔΜ) το 20% του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Κατά συνέπεια, είναι αντιληπτό ότι η επένδυση των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό έχει στρατηγικό και όχι περιστασιακό χαρακτήρα.

Ταυτόχρονα, η παρουσία των ελληνικών τραπεζών στην εν λόγω περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική και για την ελληνική οικονομία εν γένει, καθώς στις χώρες της περιοχής λειτουργούν περισσότερες από 8.000 ελληνικές επιχειρήσεις οι οποίες χρειάζονται οικονομική στήριξη. Πολλές από τις επιχειρήσεις αυτές πραγματοποιούν στις εν λόγω χώρες άνω του 20% του συνολικού τους κύκλου εργασιών.

“Τα πλεονεκτήματα από τη μια, της επέκτασης προς τις εν λόγω χώρες είναι οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης των εγχώριων οικονομιών , η άνοδος των εισοδημάτων των κατοίκων και η ενδυνάμωση της εγχώριας ζήτησης. Από την άλλη τα μειονεκτήματα έχουν να κάνουν με τις επιδράσεις που θα ο υψηλός πληθωρισμός και το υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στη λειτουργία και κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών.”⁴⁴

Όπως αναφέρεται στην μελέτη της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, η στρατηγική σημασία που αποδίδουν οι ελληνικές τράπεζες στη διεθνή παρουσία τους εκφράστηκε, εν μέσω κορύφωσης της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, τον Φεβρουάριο του 2009 με την επισήμανση ότι θα ήταν μεγάλο στρατηγικό σφάλμα αν οι ελληνικές τράπεζες εγκατέλειπαν την πελατεία τους, ελληνική και τοπική, στις

---

⁴³ Τζαβαλής Η. , (2010) , “Μελέτες για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα” , Αθήνα, Εκδόσεις Ο.Π.Α

⁴⁴ Τζαβαλής Η. , (2010), “Μελέτες για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα” , Εκδόσεις Ο.Π.Α

χώρες της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων, ορισμένες από τις οποίες είναι και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πόσο μάλλον αφού σε αυτές παρατηρείται έντονος ανταγωνισμός από άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες που στηρίζουν διαρκώς την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, η μη στήριξη των οικονομιών αυτών, σε μια δύσκολη οικονομική συγκυρία, θα απέβαινε, τελικά, για λόγους που αναφέρθηκαν νωρίτερα, και σε βάρος της ελληνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας .

Προφανώς οι αποφάσεις διατήρησης, επέκτασης ή διακοπής της διεθνούς παρουσίας που κάθε φορά διαμορφώνονται, εκφράζουν την από μέρους των ελληνικών τραπεζών αποτίμηση του οφέλους και του κόστους, περιλαμβανομένου του «κινδύνου χώρας», στην οποία δραστηριοποιούνται.⁴⁵

2.7 Οι επιπτώσεις της κρίσης δημοσίου χρέους στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση του 2007 δεν επηρέασε την Ελλάδα. Η ύφεση όμως που ήρθε στην χώρα το 2009 ,λόγω της κρίσης χρέους του ελληνικού δημοσίου, επηρέασε τις ελληνικές τράπεζες αρνητικά.

Συνοπτικά οι βασικές εξελίξεις που στην ελληνική οικονομία έχουν ως εξής. Τον Μάιο του 2009 η Ελλάδα συμφωνία (‘Μνημόνιο’) με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο , την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία προέβλεπε την χορήγηση δανείου ύψους 110 δις € με προϋπόθεση την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στο 8,1% στο τέλος του 2010 και κάτω του 3% στο τέλος του 2014 όπου και επέρχεται η λήξη της συμφωνίας.’ Όσον αφορά το χρηματοπιστωτικό τομέα., στο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής σημειώνεται ότι παρά την παρούσα ισχυρή φερεγγυότητα των ελληνικών τραπεζών, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζει προκλήσεις. Γι αυτό τον λόγο ιδρύεται με συγκεκριμένη νομοθεσία το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, με πρωταρχικό στόχο να διαφυλάσσει την φερεγγυότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα(παρέχοντας κεφάλαιο στις τράπεζες) ούτως ώστε να

---

⁴⁵ <http://www.banksnews.gr/portal/useful/962-2010-08-16-22-21-52>

συνεχίζει να στηρίζει την ελληνική οικονομία. “⁴⁶Η ανεπιτυχής εφαρμογή του προγράμματος οδήγησε τα μέρη σε νέα συμφωνία και στις 21 Ιουλίου του 2011 αποφασίστηκε “κούρεμα” του ελληνικού χρέους κατά 21% με εθελοντική συμμετοχή των ιδιωτών. Παρόλα αυτά ούτε και αυτές οι αλλαγές φάνηκαν ικανές να με αποτέλεσμα στις 26 Οκτωβρίου του 2011 να αποφασιστεί “κούρεμα”(και πάλι εθελοντικό) του ελληνικού χρέους που κατέχουν ιδιώτες κατά 50% και νέο δάνειο προς την Ελλάδα 130 δις €. Σύμφωνα με την μελέτη της Goldman Sachs , για την έκθεση των ευρωπαϊκών τραπεζών στο ελληνικό χρέος («Europe: Banks. European Bank Exposure to Greece Revisited», 20/04/2011) , οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν ομόλογα ελληνικού δημοσίου αξίας 58,917 δις €. Αυτό σημαίνει πως η απομείωση για τις τράπεζες από τα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου θα φθάσει περίπου στα 30 δις €.

Πίνακας 2.5 Έκθεση των ελληνικών τραπεζών στο ελληνικό χρέος

	Αξία σε δις € Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου	Ποσοστό (%) επί της αξίας του ενεργητικού
Εθνική Τράπεζα	19,4	16%
Αγροτική Τράπεζα	10	31%
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	5,371	31%
Τράπεζα Πειραιώς	8,7	15%
E.F.G Eurobank	7,9	9%
Alpha Bank	4,6	7%
Marfin	2,943	7%

Πηγή : <http://www.monthlyreview.gr>

Η υποβάθμιση του ελληνικού κράτους από τους διεθνείς αξιολογικούς οίκους είχε σαν αποτέλεσμα να υποχωρήσει και η αξιοπιστία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η χρηματοδότηση των τραπεζών μέσω της διατραπεζικής αγοράς έγινε πολύ δύσκολη έως και ανέφικτη μιας και τα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου που χρησιμοποιούσαν για να δανείζονταν έχαναν συνεχώς μέρος από την αξία τους. Έτσι ο μόνος τρόπος χρηματοδότησης τους ήταν η προσφυγή τους στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Επιπρόσθετα σε Ευρωπαϊκό πλαίσιο διενεργήθηκαν και

⁴⁶ Τράπεζα της Ελλάδος , (2010). Έκθεση για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα”, Αθήνα

ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων με στόχο να διαφανεί η αντοχή των τραπεζών σε συνθήκες ακραίες.

Οι δυσμενείς μακροοικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες αποτέλεσαν τις κύριες αιτίες των προβλημάτων που αντιμετώπισε ο τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα το 2010 και το 2011. Οι σημαντικότερες αρνητικές επιπτώσεις της παρούσας οικονομικής συγκυρίας στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, με συνεπακόλουθες επιπτώσεις για την πραγματική οικονομία, είναι οι εξής:

- Ο αποκλεισμός των ελληνικών τραπεζών από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων.
- Η εκροή μεγάλου ποσού των καταθέσεων
- Η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση

Οι δύο πρώτες επιπτώσεις έχουν να κάνουν με την ρευστότητα των τραπεζών που αναλύονται αμέσως παρακάτω. Ακλουθούν η ανάλυση για την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και τέλος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τις ελληνικές τράπεζες. Επιλέξαμε να επικεντρωθούμε στην ρευστότητα και στην πορεία των μη εξυπηρετούμενων δανείων καθώς θεωρούμε πως απεικονίζουν αντιπροσωπευτικά την οικονομική κατάσταση των τραπεζών.

2.7.1 Ρευστότητα

“Ένα από τα βασικά συμπεράσματα στο οποίο έχει καταλήξει επανειλημμένα η συντριπτική πλειοψηφία των διεθνών αναλυτών είναι ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα όχι μόνο δεν αποτέλεσε τη θρυαλλίδα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, αλλά αντίθετα έχει αποτελέσει πόλο σταθεροποίησης και στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο - παρά τις παρεμβάσεις και προσπάθειες όλων - μια άμεση συνέπεια της δημοσιονομικής κρίσης και υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας ήταν ο αποκλεισμός των ελληνικών τραπεζών από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων (δηλαδή την αγορά repos⁴⁷, διατραπεζική αγορά καλυμμένων ομολογιών

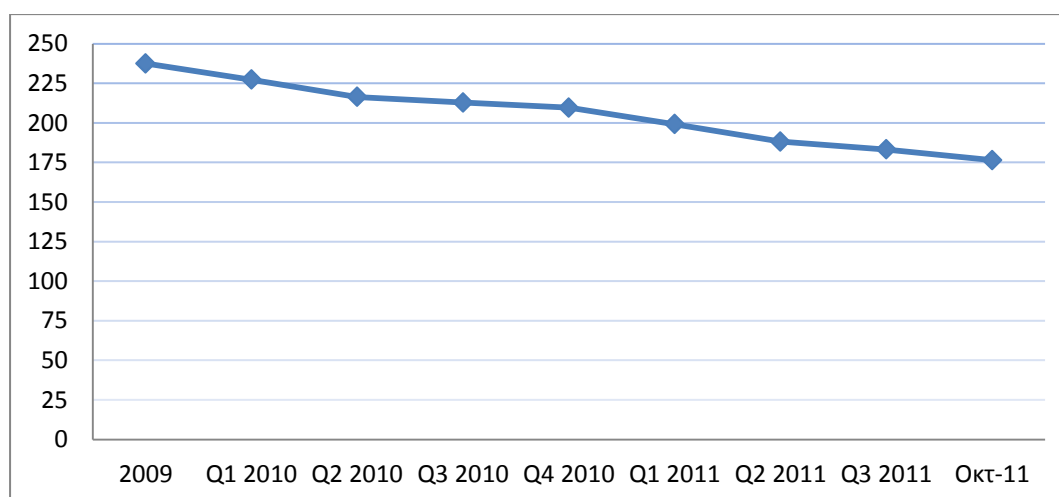
---

⁴⁷ Τα repos (repurchase agreement) ή συμφωνίες επαναγοράς είναι συμφωνίες μεταξύ ενός δανειστή και ενός οφειλέτη να πουλήσουν και μετά να επαναγοράσουν κάποιο χρεόγραφο μικρού κινδύνου. Ένας οφειλέτης (π.χ. ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός) εκδίδει ένα repo κάνοντας συμφωνία να πουλήσει χρεόγραφα σε έναν δανειστή σε μία συγκεκριμένη τιμή και ταυτόχρονα συμφωνεί να τα

και τιτλοποιήσεων) και η εκροή καταθέσεων ελληνικών επιχειρήσεων και νοικοκυριών στο εξωτερικό. ‘’⁴⁸

Ειδικότερα όσον αφορά την εκροή των καταθέσεων, τον Οκτώβριο του 2011 το υπόλοιπο των συνολικών καταθέσεων των εγχώριων μη Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων) NXI στα NXI ανήλθαν στα 176,42 δις € μειωμένες κατά 35,2 δις € σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2010 ή κατά 16,6%. Η συρρίκνωση των καταθέσεων είναι ακόμα μεγαλύτερη αν ανατρέξουμε στο τέλος του 2009 όπου οι συνολικές καταθέσεις έφθαναν τα 237,53 δις € , δηλαδή μέσα σε δύο έτη σχεδόν παρατηρείται μείωση κατά 61,11 δις € ή κατά 25,72%. Οι ελληνικές τράπεζες δηλαδή έχασαν μέσα σε δύο χρόνια το ένα τέταρτο των συνολικών τους καταθέσεων.

Διάγραμμα 2.6 Πορεία καταθέσεων των εγχώριων μη NXI στα NXI.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

‘’...Αναπόφευκτα λοιπόν - προκειμένου να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν τα στοιχεία του ενεργητικού τους – οι ελληνικές τράπεζες αντικατέστησαν τη χρηματοδότηση που αντλούσαν από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων και τις εγχώριες

επαναγοράσει σε μία μελλοντική στιγμή και σε μία συγκεκριμένη τιμή. Η διαφορά μεταξύ των δύο τιμών είναι η απόδοση του δανειστή.

⁴⁸ Τράπεζα Πειραιώς, ‘Απομόγλευση και Πραγματική Οικονομία: Η περίπτωση της Ελλάδας’, Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Αγορών, 1/9/2011

καταθέσεις με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία Μάιου 2011 η χρηματοδότηση αυτή ανέρχεται σε 97,6 δις €.⁴⁹

Δεδομένης της έλλειψης εναλλακτικών λύσεων, οι ελληνικές τράπεζες έχουν αναγκαστεί να αυξήσουν τη χρηματοδότηση τους από το Ευρωσύστημα από €40 δις € τον Ιανουάριο 2008, σε 118 δις € το Σεπτέμβριο του 2011. Η υποκατάσταση εγχώριων καταθέσεων ,λόγω της δραματικής συρρίκνωσής τους, με χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα έχει μεταβάλει δραματικά τη δομή της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας , όπως φαίνεται και από τα παρακάτω διαγράμματα που απεικονίζουν την σύνθεση των πηγών χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών, από την πρόσφατη μελέτη της Τράπεζας Πειραιώς, ‘Κρίση, Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και Πραγματική Οικονομία’

Ενώ τον Ιανουάριο του 2008 οι τράπεζες αντλούσαν ρευστότητα από τις εγχώριες καταθέσεις και repos σε ποσοστό 76% επί του συνόλου , τον Σεπτέμβριο του 2011 το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 51%. Αντίθετα , και απόρροια της μείωσης των καταθέσεων , η ρευστότητα που αντλείται από το Ευρωσύστημα ως ποσοστό της συνολικής ρευστότητας των τραπεζών έφθασε τον Σεπτέμβριο του 2011 στο 33% ενώ τον Ιανουάριο του 2008 άγγιζε μόλις το 2%.

Χωρίς την έκτακτη παροχή ρευστότητας από το Ευρωσύστημα και με δεδομένη το συνολικό χρηματοοικονομικό περιβάλλον , οι τράπεζες θα ήταν υποχρεωμένες να επισπεύδουν την είσπραξη απαιτήσεων, να απορρίπτουν νέες αιτήσεις δανειοδότησης και να περιορίζουν τις ρυθμίσεις συμβάσεων που διευκολύνουν την εξυπηρέτηση υφιστάμενων δανείων. Έτσι αποφεύχθηκε ο κίνδυνος πιστωτικές ασφυξίας.⁵⁰

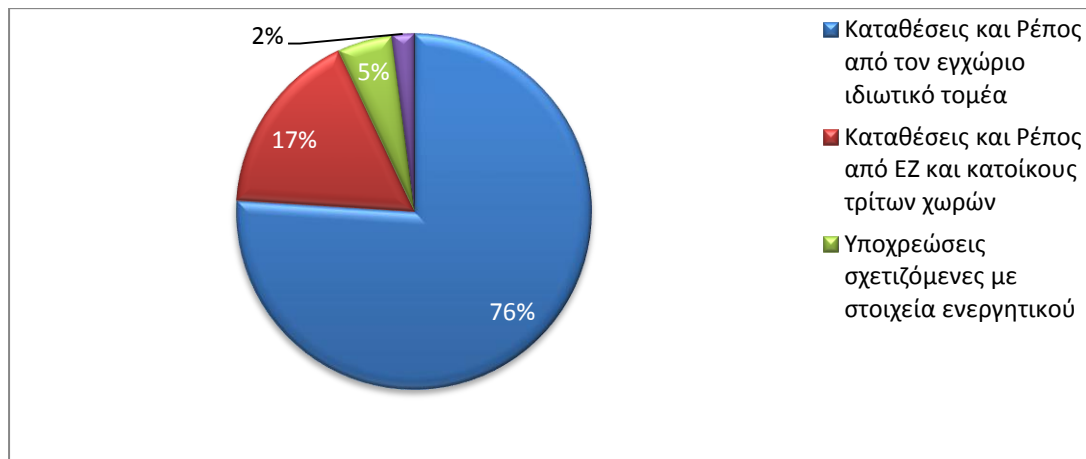
---

⁴⁹ Τράπεζα Πειραιώς, ‘Απομόχλευση και Πραγματική Οικονομία: Η περίπτωση της Ελλάδας’, Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Αγορών, 1/9/2011

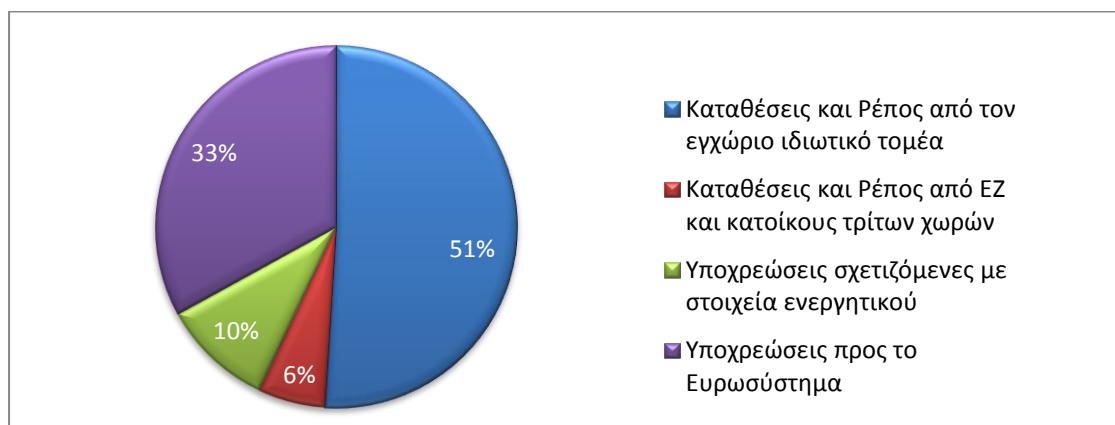
⁵⁰ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, ‘Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση’, Ετήσια Έκθεση 2011, Αθήνα , 2011

Διάγραμμα 2.7 Σύνθεση Πηγών Χρηματοδότησης

Ιανουάριος 2008

Σεπτέμβριος 2011

Πηγή: Τράπεζα Πειραιώς, ‘Κρίση, Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και Πραγματική Οικονομία’, Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Αγορών, Νοέμβριος 2011

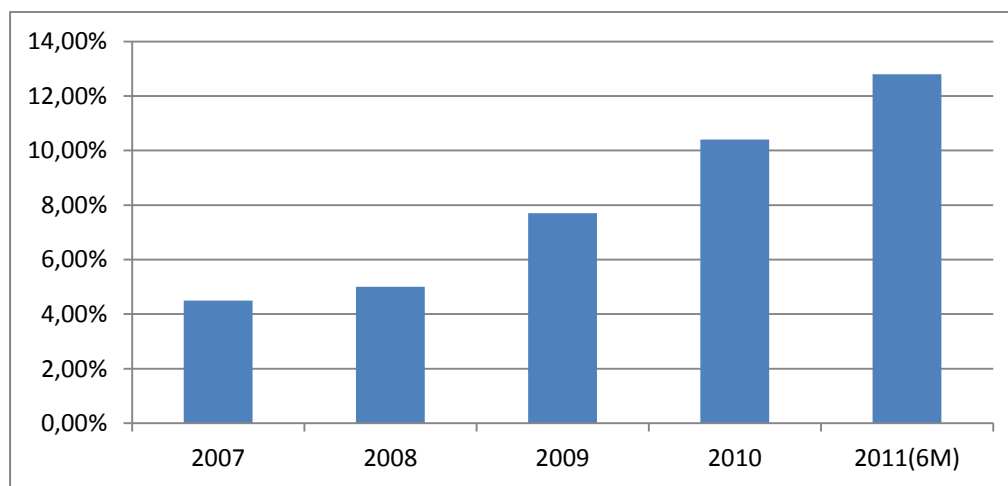
2.7.2 Δάνεια σε καθυστέρηση

‘Ο πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανή ή αναμενόμενη ζημία που προέρχεται από την αδυναμία των δανειζομένων να επιστρέψουν τα κεφάλαια ή / και τους τόκους

των κεφαλαίων που δανείστηκαν, δηλαδή από την αδυναμία να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις»⁵¹.

Παρακάτω παραθέτουμε ένα χαρακτηριστικό διάγραμμα, για την πορεία των δανείων που βρίσκονται σε καθυστέρηση για περισσότερες από 90 ημέρες, την περίοδο 2007-Ιούνιος 2011. Παρατηρούμε αύξηση και μάλιστα με επιταχυνόμενο ρυθμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (Non Performing Loans-NPLs), τα οποία αποτελούσαν για το 2007 το 4,5 % επί των συνολικών χορηγήσεων ενώ για το εξάμηνο του 2011 έφθασαν να αποτελούν το 12,8 % επί των συνολικών τραπεζικών δανείων (περίπου 32,4 δις €). Ο σχεδόν τριπλασιασμός αυτού του τύπου δανείων, που ονομάζονται Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (Non Performing Loans-NPL) για την περίοδο 2007- Ιούνιος 2011 υποδηλώνει την ολοένα και μεγαλύτερη αδυναμία των οφειλετών να καθίστανται ενήμεροι και να εκπληρώνουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

Διάγραμμα 2.8 Δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Τράπεζα της Ελλάδος

Σύμφωνα με τα στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, για τον Ιούνιο του 2011, το 11,9 % των στεγαστικών (2010 : 10,3%), το 24% των καταναλωτικών (2010: 20%) και το 11,2% των επιχειρηματικών δανείων (2010: 8,8%) είναι μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

⁵¹ Αγγελόπουλος Π., “Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα”, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2005

2.7.3 Ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests)

Τον Ιούλιο του 2010, κατ' εντολή του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών (ECOFIN) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS) σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), τις επιμέρους εθνικές εποπτικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διεξήγαγε άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Σκοπός της άσκησης ήταν η αξιολόγηση της συνολικής ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ικανότητας των ευρωπαϊκών τραπεζών να απορροφήσουν τυχόν περαιτέρω κραδασμούς όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο αγοράς και τον κίνδυνο χρέους χώρας (sovereign risk).

Στην άσκηση συμμετείχαν 91 τραπεζικοί όμιλοι χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που καλύπτουν τουλάχιστον το 50% του τραπεζικού τομέα κάθε χώρας, σε ενοποιημένη βάση. Μεταξύ των ομίλων αυτών ήταν και οι έξι μεγαλύτεροι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι (Εθνική Τράπεζα, Ε.Φ.Γ Eurobank, Alpha Bank, Τράπεζα Πειραιώς, Αγροτική Τράπεζα και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο), οι οποίοι αντιπροσωπεύουν πάνω από το 90% του ενεργητικού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων αφορούσε τη διετία 2010-2011 και περιλάμβανε δύο σενάρια: το **βασικό**, που συμβαδίζει περίπου με τις υπάρχουσες ενδείξεις για τις μακροοικονομικές εξελίξεις, και το **δυσμενές** σενάριο, το οποίο υποθέτει μια σημαντική περαιτέρω επιδείνωση των μακροοικονομικών και των χρηματοπιστωτικών συνθηκών.

Για την Ελλάδα, το βασικό σενάριο περιλαμβάνει μείωση του ΑΕΠ κατά 4,1% το 2010 και 2,6% το 2011, ενώ οι αντίστοιχες μειώσεις για το δυσμενές σενάριο είναι 4,6% και 4,3%.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, στο μεν **βασικό** σενάριο και οι έξι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι υπερβαίνουν το όριο 6% του Δείκτη Βασικών Κεφαλαίων (Tier 1) που, αποκλειστικά για τους σκοπούς της συγκεκριμένης άσκησης, ορίστηκε ως το ελάχιστο διαχωριστικό όριο του εν λόγω δείκτη. Στο δε **δυσμενές** σενάριο, πέντε από τους έξι ελληνικούς τραπεζικούς ομίλους περνούν με επιτυχία την άσκηση (Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο: 10,1%, Alpha Bank: 8,22%, Ε.Φ.Γ Eurobank: 8,17%,

Εθνική Τράπεζα: 7,4%, Τράπεζα Πειραιώς: 6%). Εξαίρεση αποτέλεσε η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, για την οποία ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων διαμορφώθηκε σε επίπεδο 4,36%

Το γεγονός ότι όλες οι Ελληνικές τράπεζες ξεπερνούν το όριο του 6% της κεφαλαιακής επάρκειας που ορίστηκε ως το όριο άσκησης της προσομοίωσης στο βασικό (κυρίαρχο) σενάριο και του 4% που αποτελεί το εποπτικό ελάχιστο για την δείκτη βασικών κεφαλαίων με βάση τους Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς και στα δύο σενάρια, σημαίνει ότι αυτή τη στιγμή δεν συντρέχει λόγος ανησυχίας για τις αντοχές του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος.⁵², ⁵³

---

⁵² <http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/f8c4f53f-a102-4dad-b81f-d1e593107f3c>

⁵³ Τράπεζα της Ελλάδος, (2010) 'Έκθεση για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα', Αθήνα

Κεφάλαιο 3

Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην πραγματική οικονομία

3.1 Εισαγωγή

Η συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην οικονομία έγκειται κατά κύριο λόγο στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας μέσω της παροχής ρευστότητας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Εδώ θα παρουσιάσουμε την πορεία καθώς και το μέγεθος της χρηματοδότησης των τραπεζών προς την οικονομία καθώς επίσης και την συμβολή των τραπεζών στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας.

‘‘Η πτώση την οποία εμφάνισε ο ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τη γενική κυβέρνηση αντανακλά την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τοποθετήσεων των εγχώριων NXI σε τίτλους του ελληνικού δημοσίου. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα, η συνεχιζόμενη αύξηση του αρνητικού ρυθμού μεταβολής οφείλεται στην εντονότερα δυσμενή επίδραση των παραγόντων που αφορούν τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση δανείων. Η εξέλιξη αυτή αντανακλά την έντονη κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία είναι μεγαλύτερη από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί, αλλά και το κλίμα της αρνητικής ψυχολογίας στις χρηματοοικονομικές αγορές. Από την πλευρά της προσφοράς δανείων, βασικοί παράγοντες που επέδρασαν αρνητικά στην παροχή πιστώσεων ήταν οι ιδιαίτερα αυξημένες πιέσεις στη ρευστότητα των τραπεζών, λόγω των δυσκολιών που οι τελευταίες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ως προς την άντληση χρηματοδοτικών πόρων από εξωτερικές πηγές, και η άνοδος του ποσοστού των επισφαλών δανείων και του πιστωτικού κινδύνου, λόγω της εξασθένησης της οικονομικής δραστηριότητας. Επίσης, αρνητική επίδραση στην προσφορά πιστώσεων ασκούν η αβεβαιότητα των τραπεζών σχετικά με τη σταθερότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος κατά τα επόμενα έτη και η αύξηση της «αποστροφής τους προς τον κίνδυνο». Από την πλευρά της ζήτησης, η διάθεση αλλά

και η δυνατότητα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για περαιτέρω δανεισμό επηρεάστηκαν αρνητικά από την ένταση της ύφεσης και την επιδείνωση της χρηματοοικονομικής τους κατάστασης.»⁵⁴

3.2 Συμβολή στο ΑΕΠ

Οι τράπεζες συνεισφέρουν στην καλή λειτουργία της οικονομίας και στην αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ)⁵⁵ της χώρας καθώς χρηματοδοτούν την κατανάλωση , τις επενδύσεις (βοηθώντας στον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων με τις οποίες συνεργάζονται με αποτέλεσμα τελικά να δημιουργούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της οικονομίας) και τέλος χρηματοδοτούν τις δαπάνες της κυβέρνησης. Παράλληλα, ο διαμεσολαβητικός τους ρόλος μειώνει τα έξοδα του κράτους και των επιχειρήσεων για τις πληρωμές και τις απαιτήσεις (κόστος συναλλαγών).

Όπως γνωρίζουμε από τα βασικά μακροοικονομικά το προϊόν/εισόδημα Y μίας ανοικτής οικονομίας με δημόσιο τομέα είναι συνιστώσα τεσσάρων μεγεθών , της κατανάλωσης (C) , της επένδυσης (I) , των δημοσίων δαπανών (G) και των καθαρών εξαγωγών(NX)

$$Y = C + I + G + N$$

Το ποσό που επιλέγουν να δαπανήσουν τα νοικοκυριά προσδιορίζει το μέγεθος της κατανάλωσης, και εξαρτάται κυρίως από το διαθέσιμο εισόδημά τους, το οποίο είναι το εισόδημα που απομένει μετά την πληρωμή όλων των φόρων . Η επενδυτική δαπάνη διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες οι οποίες είναι : οι πάγιες επιχειρηματικές δαπάνες , οι επενδύσεις σε κατοικίες και οι επενδύσεις σε αποθέματα. Βασικός προσδιοριστικός παράγοντας των επενδύσεων είναι η τιμή του επιτοκίου ,με την οποία τις συνδέει μία αρνητική σχέση και η τιμή του οποίου αποτιμά το κόστος των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων. Το τρίτο συστατικό του Α.Ε.Π είναι οι δημόσιες δαπάνες οι οποίες είναι οι δαπάνες που

⁵⁴ Υπουργείο Οικονομικών, “ Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2012” , Αθήνα , Νοέμβριος 2011

⁵⁵ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία , σε αγοραίες τιμές, των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται από επιχειρήσεις και οργανισμούς που λειτουργούν στον ελλαδικό χώρο και καταναλώνονται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

κάνουν οι κυβερνήσεις και περιλαμβάνουν τη μισθοδοσία των δημοσίων υπαλλήλων , τις μεταβιβαστικές πληρωμές , τις δαπάνες για την υγεία , τις δαπάνες για την παιδεία κ.λπ. Τέλος οι καθαρές εξαγωγές είναι το υπόλοιπο των εξαγωγών μείον τις εισαγωγές.⁵⁶

Πίνακας 3.1 Συμμετοχή ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο ΑΕΠ (σε δις €)

Σε σταθερές τιμές προηγούμενου έτους	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία	7.024	7.371	8.039	9.153	9.548	9.948	8.663
Ποσοστό συμμετοχής τραπεζικού τομέα στο ΑΕΠ (%)	4,33%	4,32%	4,43%	4,71%	4,70%	4,81%	4,34%

Πηγή : Ελληνική Ένωση Τραπεζών , “Το τραπεζικό σύστημα το 2010” , Αθήνα , 2011

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε μία σταθερή συμβολή του τραπεζικού κλάδου στο ΑΕΠ της χώρας διαχρονικά ή οποία κυμαίνεται στο 4,5 % κατά μέσο όρο για τα έτη από το 2004 έως το 2010.

3.3 Χρηματοδότηση της οικονομίας

Οι οικονομικές μονάδες σε κάθε οικονομία χρειάζονται κεφάλαια για την κάλυψη τρεχουσών αναγκών , έκτακτων αναγκών και αναγκών απόκτησης παγίων. Η κάλυψη αυτή μπορεί να γίνει με δικά τους κεφάλαια ή με ξένα κεφάλαια και ιδιαίτερα με τραπεζικές χρηματοδοτήσεις (τραπεζικό δανεισμό).

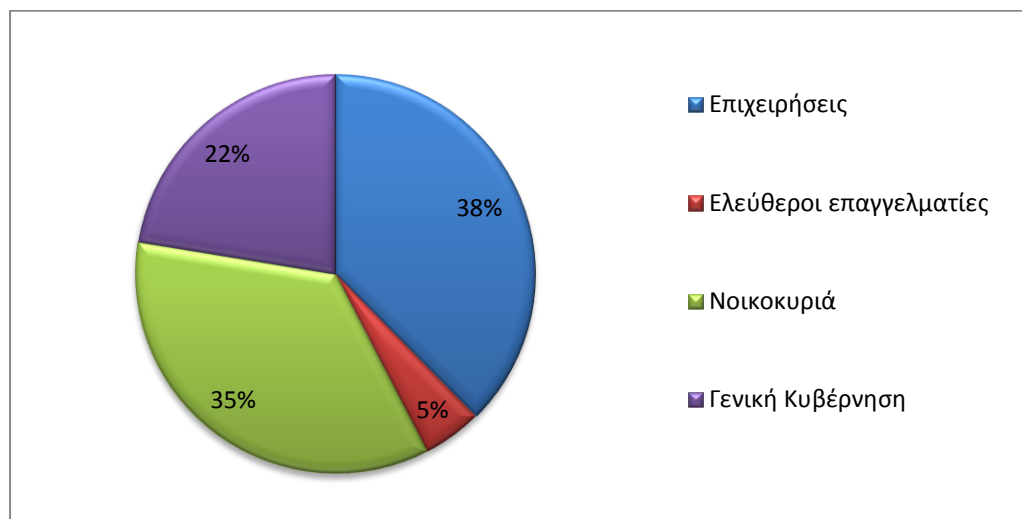
Η συνολική χρηματοδότηση αναλύεται σε δάνεια προς τη γενική κυβέρνηση (Κεντρική Κυβέρνηση, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας) και τον ιδιωτικό τομέα στον οποίο συμπεριλαμβάνονται οι επιχειρήσεις (ασφαλιστικές, μη χρηματοοικονομικές

⁵⁶ Mankiw G. ,(2002) “Μακροοικονομική Θεωρία” , Τέταρτη Αναθεωρημένη έκδοση , Τόμος Α’ , Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg

κ.λπ.), οι ιδιώτες και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα καθώς και οι ελεύθεροι επαγγελματίες μαζί με τους αγρότες και τις άλλες ατομικές επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για τον Οκτώβριο του 2011 το σύνολο των χορηγήσεων από τα εγχώρια NXI έφθασε στα 323,706 δις €. Από αυτά , τα 251,106 δις € αφορούν δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας και ειδικότερα , προς τις επιχειρήσεις (121,670 δις €) , τους ελεύθερους επαγγελματίες (15,529 δις €) και τα νοικοκυριά (113,907 δις €). Στο ποσό περιλαμβάνονται και ακόμα 72,6 δις € προς την γενική κυβέρνηση.⁵⁷

Διάγραμμα 3.1 Διάρθρωση χρηματοδότησης ελληνικής οικονομίας από τα εγχώρια NXI (Οκτώβριος 2011)

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος

3.3.1 Χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα

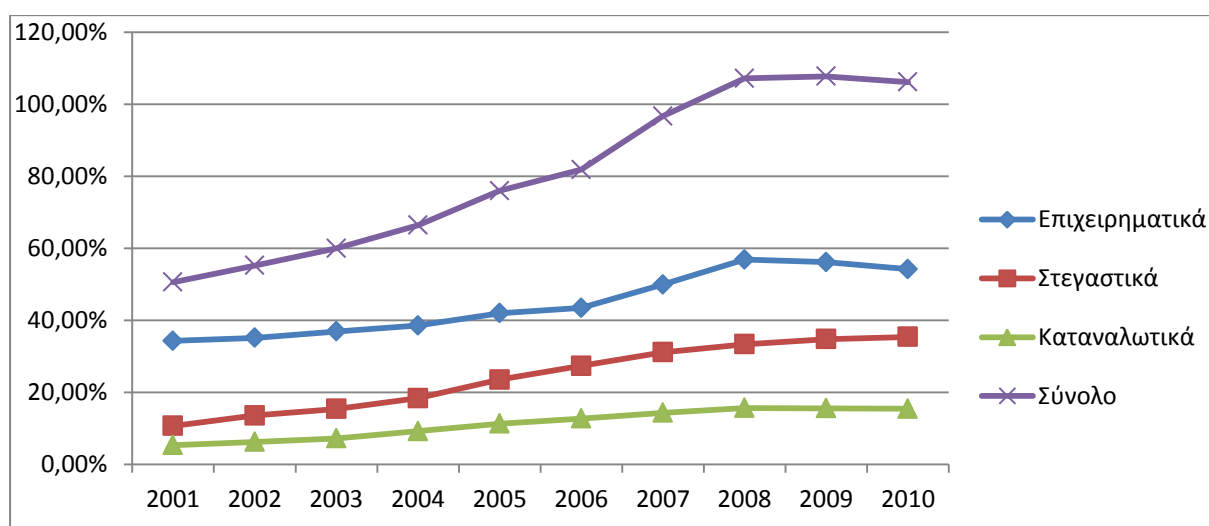
Οι οικονομικές δραστηριότητες του εγχώριου ιδιωτικού τομέα που αποτελείται από τα νοικοκυριά , τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις επιχειρήσεις , στηρίζονται κατά ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό στον τραπεζικό δανεισμό.

Ένας γενικά αποδεκτός δείκτης προσδιορισμού της τάσης δανεισμού των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων είναι ο λόγος των συνολικών πιστώσεων που

⁵⁷ Βλέπε Πίνακα 1.8 στο Παράρτημα.

τους έχουν χορηγηθεί προς το Α.Ε.Π της χώρας αυτής. Σύμφωνα με τα στοιχεία που της Τράπεζας της Ελλάδος για την δεκαετία 2001-2010, ο λόγος αυτός ακολουθεί μία αυξητική πορεία και συγκεκριμένα το 2001 το σύνολο των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα έφθανε στο 50,59% του Α.Ε.Π (σε τρέχουσες τιμές) ενώ το 2010 ανήλθε στο 106,18 % του Α.Ε.Π, δηλαδή διπλασιάστηκε. Για το έτος 2010 τα επιχειρηματικά δάνεια αντιπροσωπεύουν το 54,22% του Α.Ε.Π (2001: 34,28%), τα στεγαστικά το 35,42% του Α.Ε.Π (2001: 10,69%) και τα καταναλωτικά το 15,43% του Α.Ε.Π (2001: 5,36%).⁵⁸

Διάγραμμα 3.2 Τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα (ποσοστό % Α.Ε.Π)

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος

Η συρρίκνωση των πιστωτικών ανοιγμάτων των τραπεζών προς τον ιδιωτικό τομέα το τελευταίο έτος είναι εμφανής και συγκεκριμένα ισχύουν τα εξής:

Το ύψος του υπολοίπου της χρηματοδότησης των τραπεζών προς το σύνολο του εγχώριου ιδιωτικού τομέα ανήλθε τον Οκτώβριου του 2011 στα 251,106 δισεκατομμύρια €. Το ποσό αυτό είναι μειωμένο κατά 2,2 % σε σχέση με το αντίστοιχο του 2010.

⁵⁸ Βλέπε και Πίνακα 1.7 στο Παράρτημα

Παρατηρούμε ότι οι χρηματοδοτήσεις σχεδόν μοιράζονται ανάμεσα στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις για όλη την διάρκεια της περιόδου που μελετάμε. Το ποσό της χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις είναι ελαφρά υψηλότερο από εκείνο προς τα νοικοκυριά και συγκεκριμένα για την περίοδο του Οκτώβριου 2011 οι επιχειρήσεις λαμβάνουν το 48,45% της χρηματοδότησης ενώ τα νοικοκυριά το 45,46%. Η κατηγορία των ελεύθερων επαγγελματιών (περιλαμβάνονται και οι αγρότες και οι ατομικές επιχειρήσεις) συμμετέχει με ένα αρκετά μικρό ποσό και συγκεκριμένα λαμβάνει για την περίοδο του Οκτωβρίου 2011 το 6,1% περίπου της συνολικής χρηματοδότησης.⁵⁹

Τα παραπάνω στοιχεία συνηγορούν με την άποψη πολλών οικονομολόγων που υποστηρίζουν ότι : ‘‘Η σχέση που συνδέει την οικονομική δραστηριότητα και τις τραπεζικές χορηγήσεις την ισχυρά αμφίδρομη’’. Η ισχυρά πτωτική τάση τόσο στην προσφορά από μέρους των τραπεζών για χορηγήσεις όσο και στην ζήτηση για δάνεια αποκαλύπτει το δυσμενές κλίμα που υπάρχει στην τραπεζική αγορά. Οι υποψήφιοι δανειολήπτες έχουν χάσει την αξιοπιστία τους ως προς την ικανότητα τους να ανταποκριθούν στις δανειακές τους υποχρεώσεις στο μέλλον με αποτέλεσμα να μειώνεται η προσφορά δανείων από την πλευρά των τραπεζών. Ωστόσο οι τραπεζίτες ισχυρίζονται πως έχει μειωθεί αντίστοιχα και η ζήτηση για νέα δάνεια επομένως η πτωτική τάση που παρατηρείται είναι συνισταμένη και των δύο δυνάμεων.⁶⁰ Το αρνητικό κλίμα που επικρατεί στις χρηματοπιστωτικές αγορές καθώς επίσης και η ύφεση στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία είναι οι δύο βασικοί παράγοντες στην συρρίκνωση της πιστωτικής επέκτασης των τραπεζών προς την οικονομία.

3.3.1.1 Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων

Σύμφωνα με Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας του Νοεμβρίου 2011, της Τράπεζας της Ελλάδος, το υπόλοιπο της συνολικής χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από τις τράπεζες ανήλθε στα 121,67 δισεκατομμύρια € τον Οκτώβριο του 2011 ελαφρά μειωμένη κατά 0,4% σε σχέση με το αντίστοιχο υπόλοιπο του Οκτωβρίου του 2010. Η επιβράδυνση, σύμφωνα με την Ενδιάμεση Έκθεση για την

⁵⁹ Βλέπε στο Παράρτημα Πίνακα 1.8

⁶⁰ Βλέπε στο Παράρτημα Διαγράμματα 2.2 και 2.3

νομισματική πολιτική από την Τράπεζα της Ελλάδος (2011), αυτή αποδίδεται σε δύο παράγοντες. Πρώτον, στο ότι οι τράπεζες ενσωματώνουν στα πιστοδοτικά τους κριτήρια τις εκτιμήσεις τους για αύξηση του κινδύνου απομείωσης της αξίας των εμπράγματων εξασφαλίσεων. Δεύτερον οι τράπεζες έχουν περιορίσει τη χρηματοδότηση, μειώνοντας τα πιστωτικά όρια και τα νέα δάνεια ενώ αύξησαν περαιτέρω τα επιτόκια καθώς και τα ποσοστά της απαιτούμενης κάλυψης των δανείων με εμπράγματες εξασφαλίσεις. Ενδεικτικά, για την κατηγορία των κυμαινόμενων επιτοκίων, τον Σεπτέμβριο του 2011 το μέσο επιτόκιο στην Ελλάδα για επιχειρηματικά δάνεια έως ένα εκατομμύριο € έφθασε στο 7,12% (Δεκ.2010 : 6,34%), για δάνεια άνω του ενός εκατομμύριου € στο 6,04% (Δεκ.2010: 4.98%).

Όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα 4.1, ο κλάδος με το μεγαλύτερο μερίδιο στις χορηγήσεις είναι ο κλάδος του εμπορίου που συγκεντρώνει το 21% των συνολικών επιχειρηματικών χρηματοδοτήσεων για το τέλος της περιόδου το Οκτωβρίου του 2011. Αμέσως μετά ακολουθούν οι κλάδοι της βιομηχανίας, του τουρισμού και της ναυτιλίας τα ποσοστά των οποίων επί των συνολικών χορηγήσεων είναι 20%, 16% και 14% αντιστοίχως. Παρατηρούμε ότι οι τέσσερις αυτοί κλάδοι της οικονομίας συγκεντρώνουν το 71% των συνολικών επιχειρηματικών χρηματοδοτήσεων των ελληνικών τραπεζών.

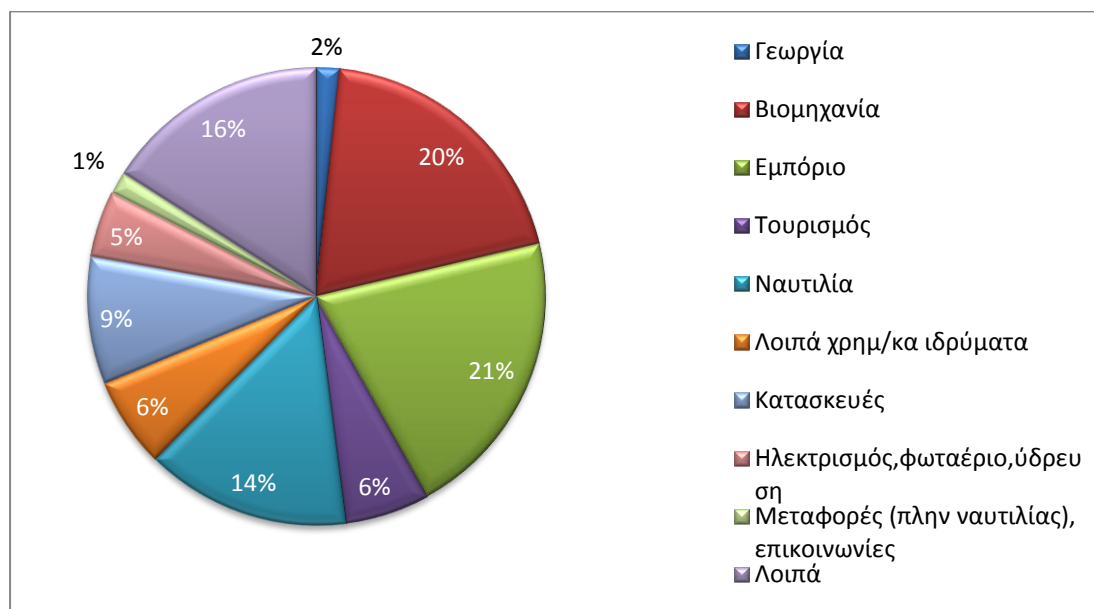
Όσον αφορά στην ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της χρηματοδότησης για το σύνολο των κλάδων παρατηρούμε μείωση κατά 0.4%. Οι κλάδοι με την μεγαλύτερη μείωση είναι αυτοί των μεταφορών με 9% και της γεωργίας με 4,7%. Εντούτοις οι κλάδοι του ηλεκτρισμού/φωταερίου/ύδρευσης και των λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων παρουσιάζουν ετήσια ποσοστιαία αύξηση η οποία φθάνει στο 12,4% και 7,6% αντίστοιχα.

Πίνακας 3.3 Υπόλοιπα δανείων των εγχώριων επιχειρήσεων κατά κλάδο(δισ €)

	Οκτ.2011	2010	2009	2008	2007
Γεωργία	2,018	2,060	3,962	3,856	3,304
Βιομηχανία	23,884	24,269	22,790	24,873	21,488
Εμπόριο	25,153	25,355	33,519	32,985	27,672
Τουρισμός	7,291	7,355	7,358	7,032	5,883
Ναυτιλία	17,600	17,498	10,031	10,228	8,301
Λοιπά χρημ/κα ιδρύματα	7,744	6,730	6,222	8,326	9,128
Κατασκευές	10,962	11,327	11,441	11,257	8,328
Ηλεκτρισμός, φωταέριο, ύδρευση	5,684	5,155	4,021	3,515	2,703
Μεταφορές (πλην ναυτιλίας), επικοινωνίες	1,907	1,935	3,170	4,642	3,670
Λοιπά	19,427	21,561	27,528	25,742	20,812
Σύνολο	121,670	123,244	130,043	132,458	112,89

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, “Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας”, Τεύχος 140, Αθήνα, 2011.

Διάγραμμα 3.3 Κλαδική συγκέντρωση επιχειρηματικών δανείων(Οκτ.2011)

Πίνακας 3.4 Ετήσια μεταβολή στην χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων κατά κλάδο (%)

	Οκτ.2011	2010	2009	2008	2007
Γεωργία	-4,7	1,1	3,8	20,3	9,8
Βιομηχανία	0,3	-2,0	-3,5	15,9	11,2
Εμπόριο	-5,5	-3,5	4,2	19,6	17,8
Τουρισμός	-0,1	2,9	7,8	19,8	23,9
Ναυτιλία	1,0	4,2	4,1	18,8	32,0
Λοιπά χρημ/κα ιδρύματα	7,6	8,2	6,6	-8,9	14,3
Κατασκευές	2,8	1,9	2,7	35,2	29,6
Ηλεκτρισμός, φωταέριο, ύδρευση	12,4	21,6	14,7	29,8	44,4
Μεταφορές (πλην ναυτιλίας), επικοινωνίες	-9,0	-9,2	25,2	26,8	50,5
Λοιπά	0,7	4,1	10,3	23,5	25,4
Σύνολο	-0,4	1,1	5,2	18,9	20,8

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, “Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας”, Τεύχος 140, Αθήνα, 2011

3.3.1.2 Χρηματοδότηση νοικοκυριών

Η χρηματοδότηση των νοικοκυριών περιλαμβάνει τις εξής βασικές κατηγορίες δανείων :

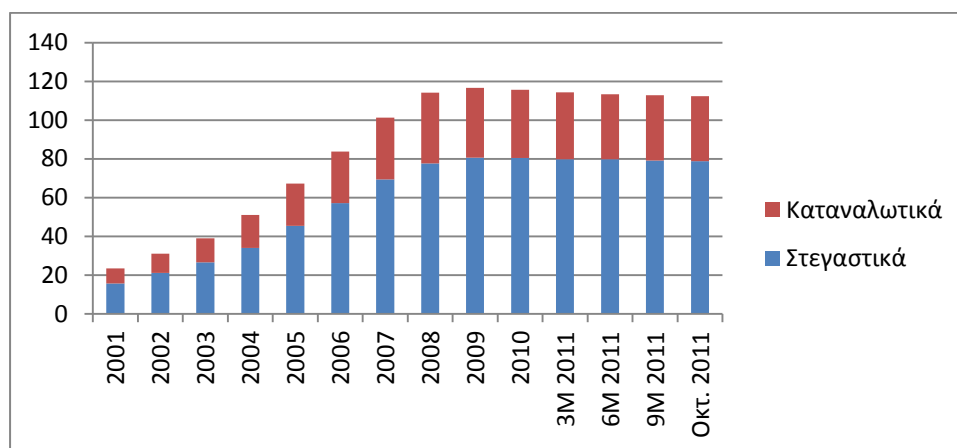
- Στεγαστικά δάνεια
- Καταναλωτικά δάνεια

Στεγαστικά είναι τα δάνεια που χορηγούνται με σκοπό την αγορά, την κατασκευή ή και επισκευή κατοικίας καθώς και την αγορά γης. Το ύψος τους εξαρτάται από το εισόδημα του υποψήφιου δανειολήπτη καθώς και από τις εγγυήσεις που αυτός παράσχει και η περίοδος αποπληρωμής τους κυμαίνεται συνήθως ανάμεσα στα 20 με 30 έτη. Καταναλωτικά είναι τα δάνεια που προορίζονται για κάλυψη βραχυπρόθεσμων καταναλωτικών αναγκών (όπως σπουδές, ταξίδια, έκτακτα γεγονότα), δεν ξεπερνούν συνήθως τις 25000 € και έχουν περίοδο αποπληρωμής έως και 8 έτη. Προσφέρονται σε δύο κατηγορίες:

- Ανοιχτά δάνεια(π.χ. πιστωτικές κάρτες), όπου η εξόφλησή τους γίνεται με την καταβολή ενός ελάχιστου ποσού μηνιαίως, έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο και συνήθως επιβάλλεται ετήσια συνδρομή στην τράπεζα
- Τοκοχρεωλυτικά δάνεια, όπου έχουν συγκεκριμένη διάρκεια, με επιτόκιο σταθερό ή κυμαινόμενο και η εξόφλησή τους γίνεται με μηνιαίες καταβολές στην τράπεζα που περιλαμβάνουν τόκους και χρεολύσια.

Τον Οκτώβριο του 2011 το υπόλοιπο της χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά ανήλθε στα 113,907 δις € μειωμένο κατά 3,6 % σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Τα συνολικά δάνεια προς τα νοικοκυριά για το 2001 ανέρχονταν στα 23,383 δις € ποσό που σχεδόν έχει πενταπλασιαστεί μέχρι σήμερα. Στ παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται η διάρθρωση των δανείων προς τα νοικοκυριά. Το 2001 το υπόλοιπο των στεγαστικών δανείων ανερχόταν στα 15,652 δις € ενώ αντίστοιχα για τα καταναλωτικά στα 7,852 δις €. Δέκα έτη αργότερα και συγκεκριμένα σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία για το Οκτώβριο του 2011 τα στεγαστικά δάνεια ανήλθαν στα 78,869 δις € και τα καταναλωτικά στα 33,385 δις €. Η αναλογία ανάμεσα στους δύο τύπους δανείων είναι σχεδόν σταθερή σε όλη τη διάρκεια της περιόδου και τα στεγαστικά δάνεια αντιπροσωπεύουν τα 2/3 περίπου των συνολικών δανείων με τα καταναλωτικά να αντιπροσωπεύουν το 1/3 αυτών.⁶¹

Διάγραμμα 3.4 Διάρθρωση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων (σε δις €)

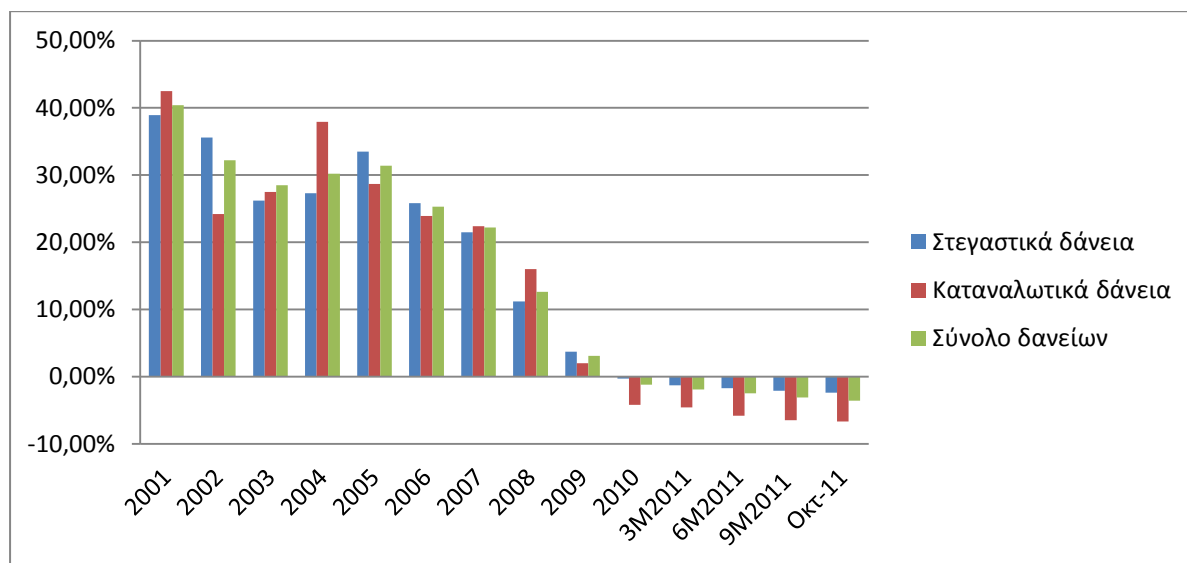
Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος

⁶¹ Βλέπε και Πίνακα 1.9 στο Παράρτημα με τα υπόλοιπα της χρηματοδότησης και Διάγραμμα 2.4 για την ανάλυση της καταναλωτικής πίστης.

Η συρρίκνωση του ετήσιου ρυθμού χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά είναι ένα ακόμα δείγμα της αλλαγής της στάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων ως προς τις χορηγήσεις σε σχέση με παλαιότερες περιόδους. Στην αρχή της περιόδου που μελετάμε οι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης της χρηματοδότησης ήταν πολύ υψηλοί και απόρροια της πολιτικής των τραπεζών να είναι ελαστικοί ως προς το αν οι υποψήφιοι δανειολήπτες πληρούσαν ή όχι τα αντικειμενικά κριτήρια δανειοδότησης καθώς και την εισόδο της χώρας μας στην Ο.Ν.Ε (απελευθέρωση καταναλωτικής πίστης και μείωσης των επιτοκίων).

Η χρηματοδότηση αυξάνεται ετησίως μέχρι και το 2009 που είναι ο κρίσιμο σημείο καμπής και από και έπειτα οι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής είναι αρνητικοί. Το 2001 η ετήσια μεταβολή της χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά έφθανε το 40,4% και δέκα έτη αργότερα, τον Οκτώβριο του 2011 η ετήσια μεταβολή της εν λόγω χρηματοδότησης ήταν αρνητική και ανήλθε στο -3,6%. Η κατηγορία των καταναλωτικών δανείων εμφανίζει την μεγαλύτερη ετήσια ποσοστιαία πτώση. Οι ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής των καταναλωτικών δανείων βρίσκονταν σε πολύ υψηλά επίπεδα το 2001 και συγκεκριμένα έφθασαν το 42,5%. Η καταναλωτική πίστη εμφανίζει τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής συγκριτικά τόσο με το σύνολο των δανείων προς τα νοικοκυριά όσο και με τα στεγαστικά δάνεια. Ο αρνητικός ρυθμός πιστωτικής επέκτασης ξεκινά το έτος 2010 με μείωση της τάξης του 4,2% σε σχέση με το 2009 και φθάνει τον Οκτώβριο του 2011 να έχει μειωθεί κατά 6,7 % σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2010. Την ίδια πορεία έχουν και τα στεγαστικά δάνεια με όμως μικρότερες αποκλίσεις στον ετήσιο ρυθμό μεταβολής από ότι τα καταναλωτικά δάνεια. Τα στεγαστικά δάνεια έχουν και αυτά πτωτική πορεία με αρνητικό ρυθμό μεταβολής από το 2010 και έπειτα αλλά σχετικά μικρότερο εύρος μεταβολής από ότι τα καταναλωτικά δάνεια. Χαρακτηριστικά το έτος 2001 παρουσιάζουν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 38,9% ενώ για τον Οκτώβριο του 2011 παρατηρείται μείωση κατά 2,4% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010. Οι τράπεζες έχουν δυσκολέψει πλέον τους όρους δανειοδότησης κυρίως λόγω της αφερεγγυότητας των δανειζόμενων νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς την αποπληρωμή των δανείων. Παράλληλα έχει μειωθεί και ζήτηση δανείων από τα νοικοκυριά λόγω των περικοπών στα εισοδήματά τους και της περιστολής καταναλωτικών τους δαπανών.

Διάγραμμα 3.5 Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή στην χρηματοδότηση των νοικοκυριών (%)

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 3.9 Ποσοστό της κατανάλωσης των νοικοκυριών προερχόμενο από τραπεζική χρηματοδότηση (σε δις €)

Τέλος περιόδου	Α.Ε.Π*	Συνολική κατανάλωση*	Ποσοστό Κατανάλωσης στο Α.Ε.Π	Χρηματοδοτούμενη κατανάλωση	Ποσοστό Χρηματοδοτούμενης Κατανάλωσης Στη συνολική Κατανάλωση
2001	146,428	104,484	71,35%	7,852	7,51%
2002	156,615	112,432	71,78%	9,755	8,67%
2003	172,431	120,037	69,61%	12,409	10,33%
2004	185,266	128,292	69,24%	17,053	13,29%
2005	193,050	132,207	68,48%	21,825	16,5%
2006	208,893	142,086	68,02%	26,596	18,71%
2007	222,771	152,413	68,42%	31,942	20,95%
2008	232,920	165,293	71%	36,435	22,04%
2009	231,642	164,464	71%	36,044	21,91%
2010	22,7318	165,762	72%	35,081	21,16%

*σε τρέχουσες τιμές

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία , Τράπεζα της Ελλάδος

Η κατανάλωση των νοικοκυριών, σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 4.9 είναι η πιο σημαντική συνιστώσα του Α.Ε.Π της Ελλάδας την τελευταία δεκαετία αποτελώντας τα 2/3 αυτού. Όσον αφορά την χρηματοδότηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών μέσω των καταναλωτικών δανείων μπορούμε να δούμε από την τελευταία στήλη ότι από την αρχή της δεκαετίας έως το 2010 η συνεισφορά των τραπεζικών δανείων στην τελική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών αυξάνεται ανά έτος και δείχνει να σταθεροποιείται περίπου στο 1/5 αυτής για τα τελευταία τέσσερα έτη (2007-2010). Ξεκινώντας από ένα ποσοστό 7,51 % το 2001 , η καταναλωτική πίστη αντιπροσωπεύει στο τέλος του 2010 το 21,16% της συνολικής κατανάλωσης των νοικοκυριών, ποσοστό ιδιαίτερα σημαντικό καθώς το μέγεθος της κατανάλωσης παίζει πρωτεύοντα ρόλο στη διαμόρφωση του ύψους του εγχώριου Α.Ε.Π.

3.3.2 Χρηματοδότης της κυβέρνησης

Η πτώση την οποία εμφάνισε ο ετήσιος ρυθμός της πιστωτικής επέκτασης προς τη γενική κυβέρνηση αντανακλά την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τοποθετήσεων των εγχώριων NXI σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου.

Στον παρακάτω πίνακα παραθέτουμε στοιχεία σχετικά με τα υπόλοιπα σε δις € της χρηματοδότησης προς την γενική κυβέρνηση καθώς και την ετησία ποσοστιαία μεταβολή της από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Η χρηματοδότηση της κυβέρνησης από τις τράπεζες παρουσιάζει θετική ετήσια ποσοστιαία μεταβολή για τα έτη 2007 – 2011 με εξαίρεση το έτος 2007 όπου η χρηματοδότηση εμφανίζει ετήσια πτώση κατά 8,8%. Για τις επόμενες περιόδους παρατηρούμε θετικούς ρυθμούς αύξησης της χρηματοδότησης και ιδιαίτερα εντυπωσιακά είναι τα στοιχεία για τα έτη 2009 και 2010 όπου η χρηματοδότηση αυξήθηκε ετησίως κατά 19,4% και 28,3% αντιστοίχως. Τον Οκτώβριο του 2011 το υπόλοιπο των δανείων έφθασαν στα 72,6 δις € ποσό αυξημένο κατά 1,9 % σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2010. Η αύξηση της πιστωτικής επέκτασης προς την γενική κυβέρνησης αντικατοπτρίζει τις αυξημένες δανειακές ανάγκες της κυβέρνησης καθώς επίσης και την στήριξη από μέρους των τραπεζών για ενίσχυση των χρηματοδοτικών της αναγκών.

Πίνακας 3.10 Χρηματοδότηση της γενικής κυβέρνησης

Περίοδος	Υπόλοιπο σε δις €	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή(%)
2007	48,6	-8,8
2008	48,2	1,3
2009	63,0	19,4
2010	78,2	28,3
3Μ 2011	74,1	8,7
6Μ2011	77,5	9,3
9Μ 2011	73,0	3,7
Οκτ. 2011	72,6	1,9

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Ελληνική Στατιστική Αρχή

3.4 Συμβολή στα φορολογικά έσοδα

Τα συνολικά κέρδη των νομικών προσώπων σύμφωνα με το ισχύον φορολογικό σύστημα φορολογούνται με συντελεστή 24% για το οικονομικό έτος 2011 (χρήση 2010) και με συντελεστή 20% για τα κέρδη από το 2012 και μετά (ν. 3943/2011). Επίσης σε περίπτωση διανομής κερδών που εγκρίνονται από τις γενικές συνελεύσεις μετά την 01/01/2012 διενεργείται παρακράτηση φόρου 25% επί των διανεμόμενων κερδών και 21% σε διανομές κερδών εντός του 2011.⁶²

Ο Πίνακας 3.11 που ακολουθεί περιέχει στοιχεία για τις φορολογικές εισφορές των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζικών ομίλων για τα έτη 2009 και 2010, σύμφωνα με την έκθεση της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών για το Τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας το 2010. Συνολικά για το έτος 2009 οι φορολογικές εισφορές των συγκεκριμένων ομίλων ανήλθαν στα 702,8 δις € από τα οποία τα 199,8 δις ήταν το ποσό που αναλογούσε στην έκτακτη εισφορά. Για το έτος 2010 ανήλθαν στα 766,3 δις € από τα οποία τα 223,3 δις € ήταν το ποσό που αναλογούσε στην έκτακτη

⁶² <http://reviews.in.gr/finance/forologia/article/?aid=1231105478>

εισφορά. Σαν ποσοστό των συνολικών άμεσων φόρων που εισέπραξε το δημόσιο για οι εισφορές των τραπεζών αποτελούν:

- για το έτος 2009, το 18,54 % των συνολικών φόρων εισοδήματος νομικών προσώπων και το 3,27% των συνολικών άμεσων φόρων.
- για το έτος 2010 , το 24,19% των συνολικών φόρων εισοδήματος νομικών προσώπων και το 3,78% των συνολικών άμεσων φόρων.⁶³

Πίνακας 3.11 Φορολογικές εισφορές των τραπεζικών ομίλων (σε εκατομ. €)

	2009			2010		
	Τρέχουσας Περιόδου	Έκτακτη εισφορά	Σύνολο	Τρέχουσας Περιόδου	Έκτακτη εισφορά	Σύνολο
Εθνική Τράπεζα	116	48	164	182	79	261
EFG Eurobank	149	57	206	83	45	128
Alpha Bank	91	42	133	105	62	167
Τράπεζα Πειραιώς	56	34	90	64	25	89
Αγροτική Τράπεζα	6	0,8	6,8	46	0,3	46,3
Εμπορική Τράπεζα	43	-	43	17	-	17
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	19	7	26	27	4	31
Marfin Egnatia	23	11	34	19	8	27
ΣΥΝΟΛΟ	503	199,8	702,8	543	223,3	766,3

Πηγή : Ελληνική Ένωση Τραπεζών

⁶³ Τα ποσοστά υπολογίστηκαν από τα διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας , Τεύχος

Κεφάλαιο 4.

Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν να παρουσιάσει και να αναλύσει την δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος καθώς και την συμβολή του στην ελληνική οικονομία κυρίως μέσα από την χρηματοδότηση που παρέχει σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρουσιάζει αρκετή συγκέντρωση καθώς παρατηρήσαμε ότι πέντε πιστωτικά ιδρύματα(Εθνική Τράπεζα , E.F.G Eurobank , Alpha Bank , Τράπεζα Πειραιώς και Τράπεζα Κύπρου) κατέχουν το 69% του συνολικού ενεργητικού , το 76% των συνολικών καταθέσεων και το 62% των συνολικών χορηγήσεων (για το εννεάμηνο του 2011).

Οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα εντάθηκαν τη χρονιά που πέρασε. Η ρευστότητα και η ποιότητα το χαρτοφυλακίου των τραπεζών δέχθηκαν ισχυρό πλήγμα. Η ύφεση που πλήττει την ελληνική οικονομία, πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις στα μακροοικονομικά μεγέθη, επηρεάζει δυσμενώς και τον τραπεζικό τομέα. Οι τράπεζες είναι αντιμέτωπες με προβλήματα άντλησης ρευστότητας από τις διεθνείς αγορές λόγω της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου.⁶⁴ Οι παράγοντες που έπληξαν και συνεχίζουν να πλήττουν την ρευστότητα των τραπεζών είναι η τεράστια εκροή των εγχώριων καταθέσεων και ο αποκλεισμός τους από τις διεθνείς αγορές , λόγω της απομείωσης των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου που οι τράπεζες χρησιμοποιούν ως ενέχυρο για να αντλούν χρηματοδότηση. Έτσι οι ελληνικές τράπεζες έχουν δανειστεί πάνω από 90δισ € από την Ε.Κ.Τ για να καλύψουν τις ανάγκες τους σε ρευστότητα. Οι κατευθύνσεις προς τις οποίες πρέπει να στραφούν είναι η προσέλκυση νέων καταθέσεων καθώς και η επιστροφή όσων αποσύρθηκαν. Ένας τρόπος που πολλές τράπεζες ήδη εφαρμόζουν

---

⁶⁴ Ελληνική Ένωση Τραπεζών , (2011) , ‘‘Η διεθνής κρίση , η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα’’, Ενότητα Α. , Κεφάλαιο ‘‘Χρηματοπιστωτικό σύστημα και οικονομική δραστηριότητα’’ υπό Αθήνα

είναι προθεσμιακά καταθετικά προϊόντα με υψηλό ετήσιο επιτόκιο ούτως ώστε να δώσουν το απαραίτητο κίνητρο στο καταθετικό κοινό. Παράλληλα, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων εμφανίζει ανοδική πορεία, με ποσοστό 12,8% επί των συνολικών υπολοίπων των δανείων για τον Ιούνιο του 2008, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις στους τραπεζικούς ισολογισμούς. Υπό τις συνθήκες αυτές, η διοχέτευση πόρων στην πραγματική οικονομία καθίσταται δυσχερής.

Η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας από τα εγχώρια ΝΧΙ ιδρύματα ανήλθε τον Οκτώβριο του 2011 στα 323,706 δις €. Το 38% των συνολικών δανείων δόθηκε σε επιχειρήσεις, το 35% σε νοικοκυριά και ιδιώτες, το 22% στην γενική κυβέρνηση και το υπόλοιπο 5% σε ελεύθερους επαγγελματίες. Η συνολική χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα ανήλθε στα 251,106 δις € μειωμένη κατά 2,2% σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2010. Ως ποσοστό του Α.Ε.Π διπλασιάστηκε από το 2001 έως το 2010 από 50,59% σε 106,18% . Τα επιχειρηματικά δάνεια αυξήθηκαν ως ποσοστό του Α.Ε.Π από 34,28% σε 54,22% ενώ εντυπωσιακή ήταν η αύξηση τόσο των στεγαστικής όσο και της καταναλωτικής πίστης η οποία τριπλασιάστηκε την τελευταία δεκαετία. Τα στεγαστικά δάνεια αυξηθήκαν από 10,69% του Α.Ε.Π σε 35,42% και τα καταναλωτικά από 5,36% σε 15,43% του Α.Ε.Π. Η πιστωτική επέκταση , ίσως κάπως ανεξέλεγκτη τολμώ να πω , προς τα νοικοκυριά κατά την τελευταία δεκαετία αύξησε το χρέος των νοικοκυριών σε τέτοιο βαθμό με αποτέλεσμα να στηρίζουν μεγάλο μέρος της κατανάλωσης τους σε “δανεικά”. Μετά την είσοδο της χώρας στο ευρώ και την απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης , ο δανεισμός των νοικοκυριών αυξανόταν χρόνο με τον χρόνο με υψηλούς ρυθμούς γεγονός που οφειλόταν στην υψηλή ρευστότητα των τραπεζών εκείνα τα χρόνια, στα χαμηλά επιτόκια καθώς και τον εντεινόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών. Εντυπωσιακό είναι το ποσοστό της καταναλωτικής πίστης επί της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης ,που φθάνει τον Οκτώβριο του 2011 στο 21,6% αυτής ή με άλλα λόγια η κατανάλωση χρηματοδοτείται κατά το 1/5 από τον τραπεζικό δανεισμό.

Καθώς οι προοπτικές για την κερδοφορία , την ποιότητα του χαρτοφυλακίου και την ρευστότητα των τραπεζών είναι πολύ αβέβαιες , τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή εγρήγορση ούτως ώστε να βγουν από την δύσκολη αυτή οικονομική συγκυρία με όσες το δυνατόν λιγότερες απώλειες. Σύμφωνα με την Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2010 “Επιβάλλεται να γίνει αναπροσαρμογή των επιχειρησιακών τους στρατηγικών , να περιορίσουν τα

λειτουργικά τους έξοδα, και να αναζητήσουν εναλλακτικές πηγές άντλησης κεφαλαίων, πέραν εκείνων που προσωρινά παρέχει το Ευρωσύστημα. Στο περιβάλλον αυτό, η εσωτερική αναδιοργάνωση των τραπεζών μέσω της αναπροσαρμογής του επιχειρηματικού τους μοντέλου και η συνολική ανασύνταξη του τραπεζικού συστήματος μέσω της συνένωσης δυνάμεων κρίνεται επιβεβλημένη και αναπόφευκτη(...) Ο καταλύτης για τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και κατ'επέκταση στο συνολικό χρηματοπιστωτικό σύστημα θα είναι η παγίωση της εμπιστοσύνης των αγορών και της διεθνούς οικονομικής κοινότητας στις δημοσιονομικές και οικονομικές προοπτικές της χώρας’’⁶⁵.

Το διευθυντικό στέλεχος της Black Rock⁶⁶, Γκρεγκ Φίλιπς δήλωσε στην εφημερίδα ‘‘Η Καθημερινή’’ στις 17/10/2011 τα ακόλουθα σε σχετικά ερώτηση για τάσεις συσπείρωσης δυνάμεων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα : ‘‘Είναι αναμενόμενο να υπάρξουν νέες συγχωνεύσεις μεταξύ τραπεζών, για να εξορθολογήσουν τις δαπάνες τους και να γίνουν πιο ανταγωνιστικές. Έτσι θα καταφέρουν να αναζητήσουν ευκολότερα ιδιωτικά κεφάλαια, με τη συμμετοχή ξένων επενδυτών, που μπορεί να αποβεί πολύτιμη. Μην ξεχνάτε ότι οι τράπεζες σε όλον τον κόσμο θα πρέπει να ενισχύσουν άμεσα τα κεφάλαιά τους, εν όψει νέων, αυστηρότερων προδιαγραφών όπως η Βασιλεία III. ‘‘

Η χώρα μας χρειάζεται ισχυρό τραπεζικό σύστημα που όχι μόνο θα στηρίζει την ελληνική οικονομία στις δύσκολες σημερινές συνθήκες αλλά και θα είναι δραστήριο στο μέλλον, την ώρα της επανεκκίνησης της αναπτυξιακής διαδικασίας.⁶⁷ Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η ιδιαίτερα σημαντική συμβολή των τραπεζών στην αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας μέσω της παροχής ρευστότητας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα τις επιφορτίζει να λειτουργούν όχι μόνο με επιχειρηματικά κίνητρα και κριτήρια αλλά και με κοινωνικά και στην τρέχουσα περίοδο καλό θα ήταν να σκεφθούν σοβαρά και τον κοινωνικό τους ρόλο.

⁶⁵ Τράπεζα της Ελλάδος, ‘‘Έκθεση Διοικητή για το έτος 2010’’, Αθήνα, 2011

⁶⁶ Η Black Rock είναι μία αμερικανική πολυεθνική εταιρία διαχείρισης επενδύσεων και αποτελεί τον μεγαλύτερο διαχειριστή κεφαλαίων και επενδύσεων στον κόσμο.

⁶⁷ Εθνική Τράπεζα, ‘‘Ετήσια έκθεση 2010’’

Παράρτημα

1. Πίνακες

1.1 Τιμές επιτοκίων και περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ

	Μέσο επιτόκιο νέων δανείων στην Ελλάδα	Μέσο επιτόκιο νέων καταθέσεων στην Ελλάδα	Περιθώριο επιτοκίου στην Ελλάδα	Περιθώριο επιτοκίου στην ζώνη του ευρώ
Δεκ.1998	16,21	8,12	8,09	-
Δεκ.1999	14,02	6,98	7,04	-
Δεκ.2000	9,68	4,00	5,68	-
Δεκ.2001	7,26	1,96	5,30	-
Δεκ.2002	6,29	1,67	4,62	-
Δεκ.2003	5,92	1,20	4,72	2,77
Δεκ.2004	5,94	1,22	4,72	2,54
Δεκ.2005	5,79	1,27	4,52	2,56
Δεκ.2006	6,38	1,87	4,51	2,88
Δεκ.2007	6,67	2,53	4,14	3,09
Δεκ.2008	6,72	3,27	3,45	2,63
Δεκ.2009	5,09	1,32	3,77	2,29
Δεκ.2010	6,08	2,15	9,93	2,25
Σεπτ.2011	6,95	2,55	4,40	2,42

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος , “Νομισματική Πολιτική-Ενδιάμεση Έκθεση 2011” , Αθήνα 2011

1.2 Κατάλογος Πιστωτικών ιδρυμάτων με οικονομική παρουσία δραστηριότητα στην Ελλάδα

A.	Πιστωτικά Ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα
1	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε
2	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε
3	ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε
4	ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
5	ΑΤΤΙΚΑ BANK, ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
6	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.
7	ΤΡΑΠΕΖΑ Ε.Φ.Γ. EUROBANK - ERGASIAS Α.Ε.
8	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
9	Τ BANK ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
10	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
11	ΤΡΑΠΕΖΑ MILLENNIUM BANK Α.Ε.
12	ΝΕΑ PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.
13	ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK Α.Ε.,
14	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.
15	FBB ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.
16	ΑEGEAN BALTIC BANK Α.Ε.,
17	CREDICOM CONSUMER FINANCE ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.,
18	ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Τ.Ε.
19	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΑΜΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
20	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
21	ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΥΝ.Π.Ε.
22	ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΥΝ.Π.Ε.
23	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΑΝΙΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.
24	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
25	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Ν. ΕΒΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
26	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
27	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.,
28	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΥΒΟΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
29	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
30	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΕΡΙΑΣ - ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΙΣΤΗ ΣΥΝ.Π.Ε
31	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΡΑΜΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
32	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΕΣΒΟΥ - ΛΗΜΝΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
33	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
34	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΕΡΡΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.

B.	Υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
1	MARFIN ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ,
2	THE ROYAL BANK OF SCOTLAND N.V.
3	BNP PARIBAS,
4	HSBC BANK plc
5	HE ROYAL BANK OF SCOTLAND
6	UNICREDIT BANK A.G
7	F.C.E. BANK. plc
8	GMAC BANK GmbH
9	BNP PARIBAS SECURITIES SERVICES,
10	FGA BANK GmbH,
11	CITIBANK International plc
12	UNION DE CREDITOS INMOBILIARIOS S.A.
13	ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ
14	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΑ ΛΙΜΙΤΕΔ
15	VOLKSWAGEN BANK GmbH,Λ.
16	BMW AUSTRIA BANK GmbH
17	MERCEDES-BENZ BANK POLSKA SPOLKA AKCYJNA,
18	DEUTSCHE BANK AG
19	BNP PARIBAS WEALTH MANAGEMENT
20	SAXO BANK AS ELLAS
Γ.	Υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε χώρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης
1	BANK OF AMERICA N.A.
2	BANK SADERAT IRAN
3	INTESA SANPAOLO BANK ALBANIA - GREEK BRANCH,
4	KEDR CLOSE JOINT STOCK COMPANY COMMERCIAL BANK
5	T.C. ZIRAAT BANKASI A.S.
Δ.	Πιστωτικά ιδρύματα που έχουν εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007
1	ΤΑΜΕΙΟ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

1.3 Καταστήματα ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό

Χώρα/Τράπεζα	Εθνική Τράπεζα	E.F.G Eurobank	Alpha Bank	Τράπεζα Πειραιώς	Emporiki
Αίγυπτος	17			48	
Αλβανία	30		47	56	24
Βουλγαρία	250	215	110	101	30
Ην. Βασίλειο	1		3	1	1
Η.Π.Α				13	
Κύπρος	18	6	36	15	12
Ν.Αφρική	11				
Ουκρανία		75	24	54	
Π.Γ.Δ.Μ	66		25		
Πολωνία		335			
Ρουμανία	147	302	175	187	34
Σερβία	143	127	154	47	
Τουρκία	502	54			
Σύνολο	1.185	1.114	522	522	101

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, "Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009", Αθήνα 2010

1.4 Μεριδία ελληνικών τραπεζών στη Ν.Α Ευρώπη και στην Αίγυπτο

Χώρα	Δάνεια	Καταθέσεις
Αλβανία	35%	32,7%
Βουλγαρία	41,1%	26,6%
Κύπρος	52%	56,6%
Αίγυπτος	1,8%	1,5%
Ρουμανία	26,3%	11%
Σερβία	30,2%	16,7%
Τουρκία	7,6%	3,8%
Ουκρανία	1,6%	0,9%

Πηγή: Τζαβαλής Η., "Μελέτες για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα", Εκδόσεις Ο.Π.Α., Αθήνα 2011

1.5 Αποτελέσματα χρήσεως ελληνικών τραπεζών και Ομίλων αυτών

Αποτελέσματα χρήσεως ελληνικών εμπορικών τραπεζών και τραπεζικών ομίλων (Α Εξάμηνο 2010 - Α Εξάμηνο 2011)						
(ποσά σε εκατομμύρια ευρώ)						
	Τράπεζες			Τραπεζικοί όμιλοι		
	A εξάμηνο 2010	B εξάμηνο 2011	Μεταβολή (%)	A εξάμηνο 2010	B εξάμηνο 2011	Μεταβολή (%)
Λειτουργικά έσοδα	4.176	4.555	9,1	6.773	6.776	0,0
Καθαρά έσοδα από τόκους	4.093	3.979	-2,8	5.891	5.675	-3,7
-Έσοδα από τόκους	8.289	8.752	5,6	10.633	11.224	5,6
-Έξοδα τόκων	4.196	4.773	13,8	4.742	5.549	17,0
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	82	576	598,2	882	1.101	24,8
-Καθαρά έσοδα από προμήθειες	591	425	-28,2	983	795	-19,1
-Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	-612	-150	-	-302	-97	-
-Λοιπά έσοδα	104	301	190,9	201	403	100,3
Λειτουργικά έξοδα	2.774	2.590	-6,7	3.988	3.783	-5,2
Δαπάνες προσωπικού	1.653	1.540	-6,8	2.298	2.179	-6,1
Διοικητικά έξοδα	921	846	-8,2	1.333	1.251	-2,5
Αποσβέσεις	171	177	3,6	320	311	8,2
Λοιπά Έξοδα	30	27	-9,4	38	41	7,5
Καθαρά έσοδα (Λειτουργικά έσοδα-έξοδα)	1.402	1.965	40,2	2.785	2.993	17,1
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο	2.536	3.073	21,2	3.104	3.636	-
Προβλέψεις για την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα		5.391	-		5.804	-
Κέρδη/Ζημιές από μετοχές			-	-4	-40	-
Κέρδη προ φόρων	-1.134	-6.499	-	-323	-6.486	-
Φόροι	174	-844	-	371	-768	-
Κέρδη μετά φόρους	-1.307	-5.655	-	-694	-5.719	-

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος , “Νομισματική Πολιτική-Ενδιάμεση Έκθεση 2011” , Αθήνα 2011

1.6 Βασικοί δείκτες κινδύνου και ανθεκτικότητας ελληνικών τραπεζών και ομίλων

Βασικοί δείκτες κινδύνου και ανθεκτικότητας ελληνικών τραπεζών και ομίλων				
Σε ποσοστα(%)				
	Τράπεζες		Τραπεζικοί όμιλοι	
	Δεκέμβριος 2010	Ιούνιος 2011	Δεκέμβριος 2010	Ιούνιος 2011
Ποιότητα χαρτοφυλακίου				
Δάνεια σε καθυστέρηση- σύνολο	10,5	12,8		
-Στεγαστικά δάνεια	10,3	11,9		
-Καταναλωτικά δάνεια	20,0	24,0		
-Επιχειρηματικά δάνεια	8,8	11,2		
Ρευστότητα				
Λόγος δανείων προς καταθέσεις	116,8	128,0	120,9	130,8
Δείκτης ρευστών διαθεσίμων	25,5	25,5		
Κεφαλαιακή επάρκεια				
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	13,9	12,0	12,3	10,6
Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (Tier I+Tier II)	12,5	10,9	11,2	9,6
Tier I	10,6	9,2	9,9	8,6
	Α Εξάμηνο 2010	Α Εξάμηνο 2011	Α Εξάμηνο 2010	Α Εξάμηνο 2011
Αποδοτικότητα				
Καθαρό επιτοκιακό περιθώριο	1,9	2,0	2,7	2,6
Λειτουργικά έξοδα/Λειτουργικά έσοδα	66,4	56,9	58,9	55,8
Αποδοτικότητα Ενεργητικού(μετά φόρων)	-0,6	-1,7	-0,3	-5,0
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων(μετά φόρων)	-9,9	-27,1	-4,5	-22,4

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος , “Νομισματική Πολιτική-Ενδιάμεση Έκθεση 2011” , Αθήνα 2011

Πίνακας 1.7 Τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα(ποσοστό % Α.Ε.Π)

	Επιχειρηματικά	Στεγαστικά	Καταναλωτικά	Σύνολο
2001	34,28%	10,69%	5,36%	50,59%
2002	35,13%	13,55%	6,23%	55,24%
2003	36,90%	15,39%	7,20%	59,97%
2004	38,56%	18,38%	9,20%	66,43%
2005	41,96%	23,53%	11,31%	75,99%
2006	43,43%	27,36%	12,73%	81,84%
2007	49,96%	31,14%	14,34%	96,69%
2008	56,87%	33,36%	15,64%	107,19%
2009	56,14%	34,78%	15,56%	107,79%
2010	54,22%	35,42%	15,43%	106,18%

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 1.8 Υπόλοιπα χρηματοδότησης της εγχώριας οικονομίας(σε δις €)

	Σύνολο	Γενική Κοβέρνηση	Επιχειρήσεις	Ελεύθεροι επαγγελματίες	Ιδιώτες και μη κερδοσκοπικά ιδρύματα
2001	120,472	46,4	50,198	-	23,828
2002	132,413	45,9	55,012	-	31,498
2003	140,807	37,4	63,620	-	40,198
2004	158,219	35,15	71,433	-	51,635
2005	203,407	56,7	81,009	-	65,698
2006	224,757	53,8	90,721	-	80,236
2007	264,005	48,6	111,289	-	104,116
2008	297,861	48,2	132,458	-	117,203
2009	312,678	63,0	130,043	-	119,635
2010	319,563	78,2	123,244	-	118,119
3Μ 2011	329,474	74,1	122,173	16,355	116,846
6Μ 011	330,987	77,5	121,372	16,027	116,088
9Μ 2011	325,947	73,0	122,680	15,713	114,554
Οκτ. 2011	323,7	72,6	121,670	15,523	113,907

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος , Ελληνική Στατιστική Αρχή

Πίνακας 1.9 Υπόλοιπα χρηματοδότησης των εγχώριων νοικοκυριών (σε δις €)

	Σύνολο	Στεγαστικά δάνεια	Καταναλωτική πίστη	Λοιπά δάνεια
2001	23,383	15,652	7,852	0,324
2002	31,498	21,224	9,755	0,518
2003	40,198	26,534	12,409	1,255
2004	52,560	34,052	17,053	1,454
2005	68,893	45,419	21,825	1,648
2006	85,876	57,145	26,596	2,134
2007	104,116	69,363	31,942	2,811
2008	117,203	77,700	36,435	3,068
2009	119,635	80,559	36,044	3,032
2010	118,119	80,507	35,081	2,532
3Μ 2011	116,846	79,823	34,454	2,569
6Μ 2011	116,088	79,800	33,598	2,690
9Μ 2011	114,554	79,170	33,680	1,704
Οκτ. 2011	113,907	78,869	33,385	1,654

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος , “Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας” , Τεύχος 140 , Αθήνα , 2011.

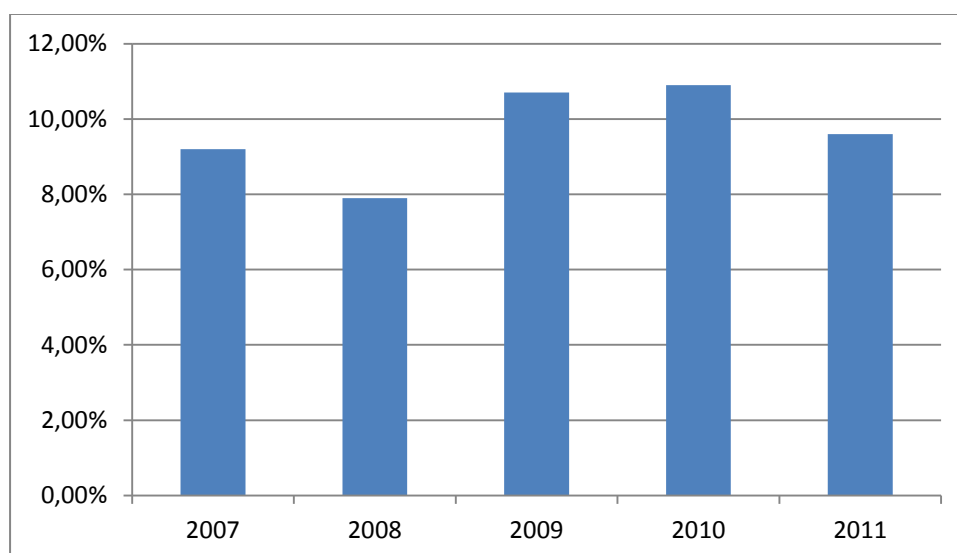
Πίνακας 1.10 Ανάλυση της καταναλωτικής πίστης ανά κατηγορία (σε εκατ. €)

	Σύνολο	Μέσω πιστωτικών καρτών	Μερίδιο (%)	Λοιπά καταναλωτικά δάνεια	Μερίδιο (%)
2007	31942	9275	29,03	22667	70,96
2008	36435	10044	27,56	26931	74,24
2009	36044	9538	26,46	26507	73,54
2010	35081	8402	23,95	26679	76,05
3Μ 2011	34454	8179	23,73	26275	76,27
6Μ 2011	33598	7850	23,36	25748	76,64
9Μ 2011	33680	7551	22,41	26129	77,59
Οκτώβριος 2011	33385	7466	22,36	25919	77,64

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, “Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας”, Τεύχος 140, Αθήνα, 2011

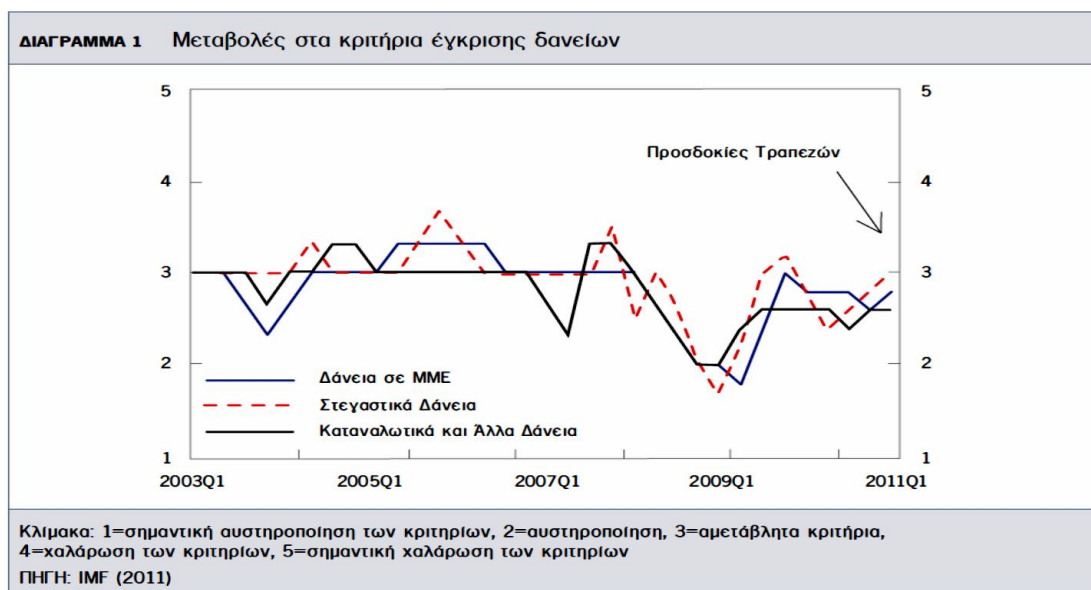
2. Διαγράμματα

Διάγραμμα 2.1 Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων ελληνικών τραπεζικών ομίλων (% σταθμισμένου ενεργητικού)

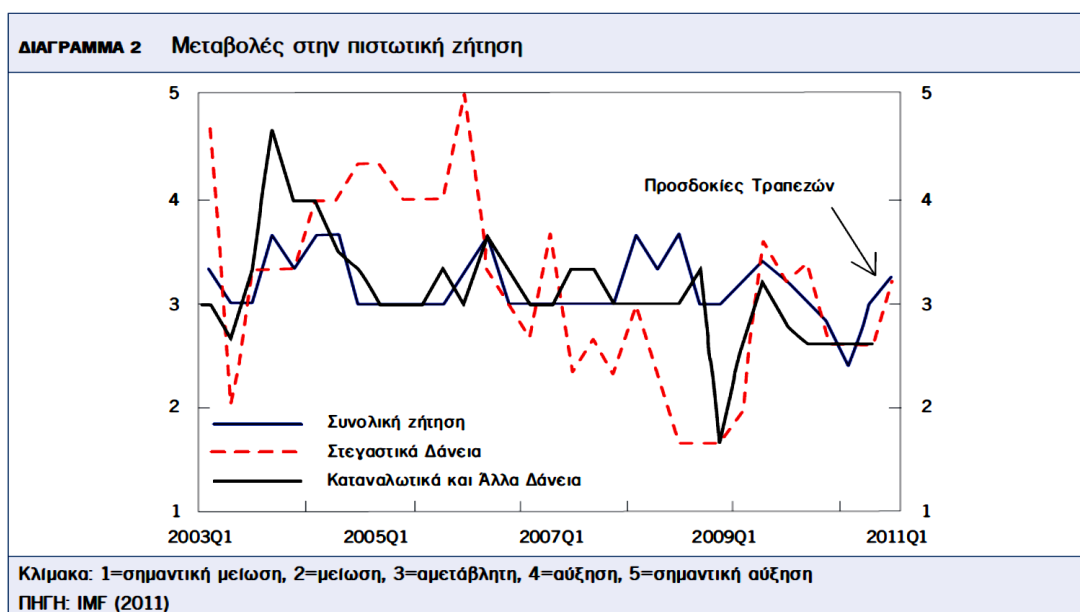

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος, Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα : “Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα”, Κεφάλαιο : “Ο χρηματοοικονομικός τομέας και το αβέβαιο μέλλον της ελληνικής οικονομίας”, Χαρδούβελης Γκίκας, Αθήνα 2011

2.2 Μεταβολές στα κριτήρια έγκρισης δανείων

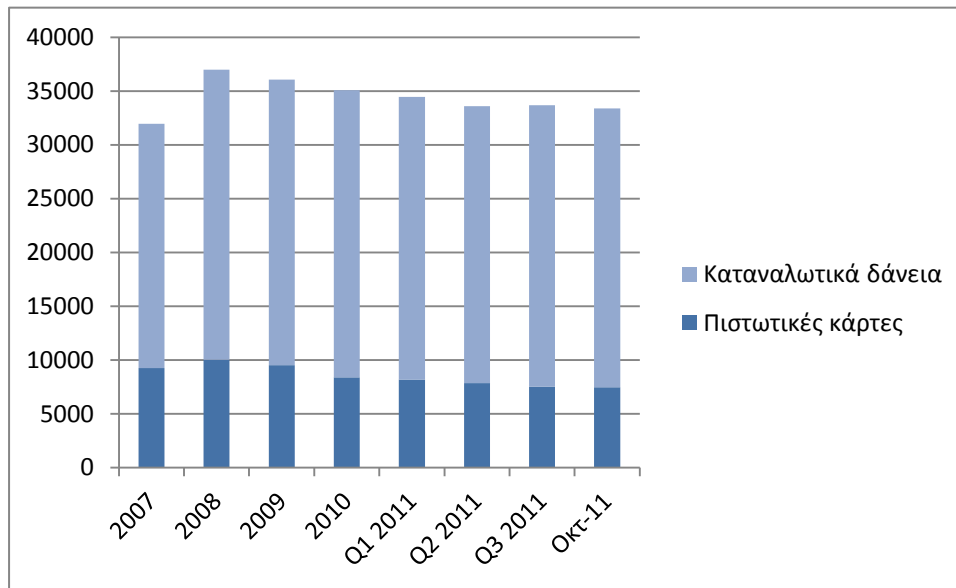

2.3 Μεταβολές στην πιστωτική επέκταση

Πηγή: Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα : “Η διεθνής κρίση , η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα”, Κεφάλαιο : “ Ο χρηματοοικονομικός τομέας και το αβέβαιο μέλλον της ελληνικής οικονομίας” , Χαρδούβελης Γκίκας , Αθήνα 2011

Διάγραμμα 2.4 Ανάλυση της καταναλωτικής πίστης ανά κατηγορία (σε εκατ. €)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πηγές

1.Βιβλιογραφία

1.1 Ελληνόγλωσση

Αγγελόπουλος , Π. ,(2006) *Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα* , Αθήνα,

Εκδόσεις Σταμούλη

Ελληνική Ένωση Τραπεζών , (2011) , *Η διεθνής κρίση , η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Αθήνα

Ιορδάνογλου ,Ι. , (2008) *Η Ελληνική Οικονομία στη Μακρά Διάρκεια 1954-2005* ,

Αθήνα , Εκδόσεις Πόλις

Κορλίρας ,Π. , (2006), *Νομισματική θεωρία και πολιτική* , Αθήνα, Εκδόσεις Μπένου

Σαπουντζόγλου ,Γ.,&Πεντότης ,Χ. , (2007) ,*Τραπεζική Θεωρία και Πρακτική* , Αθήνα

, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Σαπουντζόγλου, Γ.,&Πεντότης, Χ. , (2009) ,*Τραπεζική Οικονομική* , Β' Τόμος,

Αθήνα , Εκδόσεις Μπένου

Τζαβαλής, Η. ,(2010), *Μελέτες για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα* , Αθήνα

Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

1.2 Ξενόγλωσση

Burda, M. & Wyplosz, Ch. , (2008) , *Ευρωπαϊκή Μακροοικονομική* , Τόμος Α' ,

Αθήνα , Εκδόσεις Gutenberg

Mankiw ,G. ,(2002), *Μακροοικονομική Θεωρία* , Τέταρτη Αναθεωρημένη έκδοση ,

Τόμος Α' ,Αθήνα , Εκδόσεις Gutenberg

Mishkin , F. , (1989) , *The economics of Money , Banking and Financial markets*,

Second Edition , Boston , Scott Foresman and Company

Paul De Grauwe , (2008), *Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης* , Αθήνα,

Εκδόσεις Παπαζήση

Ritter, L.&Silber, W. & Undell ,Gr., (1997),*Principles of Money , Banking, and Financial Markets* , Ninth Edition , New York, Addison Wesley Longman Inc.,

2.Άρθρα

Αγγελίδης , Γ. , (2009), *Αξιολόγηση Κερδοφορίας και Αποτελεσματικότητας των Ελληνικών Τραπεζών (2005-2008)* , Αφιέρωμα του Μήνα, *Επιστημονικό Marketing Management*

Γκόρτσος, Χ. , (2006) *ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΙΡΚΕΙΑΣ* , Αθήνα, Οικονομική Επιθεώρηση

Bordo, M.,(2007), *A Brief History of Central Banks*, Economic Commentary, Federal Reserve Bank of Cleveland

Eijffinger S. & Jacob de Haan , (1996), *The political Economy of Central Bank independence* , New Jersey , Special papers in international Economics, ,No.9, Department of Economics, Princeton University

3.Εκθέσεις – Μελέτες

Ελληνική Ένωση Τραπεζών ,(2011), *Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010*, Αθήνα

Ελληνική Ένωση Τραπεζών , (2010), *Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009* , Αθήνα

Ελληνική Στατιστική Αρχή , (2012), *Η ελληνική οικονομία* , Πειραιάς

Ελληνική Στατιστική Αρχή , (2012), *Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο- Οκτώβριος* , Πειραιάς

Εθνική Τράπεζα , (2011) , *Ετήσια έκθεση 2010* , Αθήνα

Ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις τραπεζών, Εννεάμηνο 2011

ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ , *Η Ελληνική οικονομία και η απασχόληση : Ετήσια Έκθεση 2011* ,(2011), Αθήνα

Κυριακόπουλος ,Π. , (2007), *Τραπεζική Εποπτεία: Η νέα προσέγγιση και οι προκλήσεις της εφαρμογής της στην πράξη-ειδικά θέματα* , Λουτράκι , Παρουσίαση σε συνέδριο

Τράπεζα της Ελλάδος , (2011) , *Έκθεση Διοικητή για το έτος 2010* , Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος ,(2010) , *Έκθεση για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα* , Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος ,(2011), *Νομισματική Πολιτική-Ενδιάμεση Έκθεση 2011* , Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος ,(2011), *Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας* , Τεύχος 140 , Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος ,(2010), *Στατιστικό δελτίο Οικονομικής συγκυρίας* , Τεύχος 133 , Αθήνα

Τράπεζα Πειραιώς , (2011), *Κρίση, Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και Πραγματική Οικονομία*, Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Αγορών , Αθήνα

Τράπεζα Πειραιώς ,(2011), *Απομόχλευση και Πραγματική Οικονομία: Η περίπτωση της Ελλάδας*, Μονάδα Οικονομικής Ανάλυσης και Αγορών, Αθήνα

Υπουργείο Οικονομικών,(2011), *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2012*, Αθήνα

Alpha Bank , (2012), *Επισκόπηση – Ελληνική οικονομία* , Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών , Αθήνα

4. Ιστότοποι

Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών,

http://www.adex.ase.gr/ADEXDownload/news/publications/gr/Ecomical_analysis.pdf

Τράπεζα της Ελλάδος

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/History/foundation.aspx>

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/default.aspx>

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/sdos201111.pdf>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

http://www.ecb.int/ecb/orga/escb/html/mission_eurosys.el.html

Υπουργείο Οικονομικών

<http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/f8c4f53f-a102-4dad-b81f-d1e593107f3c>

Στατιστική Αρχή

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0702/PressReleases/A0702_SEL15_DT_AN_00_2010_02_F_GR.pdf

Εφημερίδα “Η Καθημερινή”

http://portal.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/ w_articles_kathextra_1_17/10/2011_411038

Monthly Review , Μηνιαία Επιθεώρηση , Ανεξάρτητο Σοσιαλιστικό Περιοδικό

http://www.monthlyreview.gr/greek/diktuo/arxeio_sxoliwn/fullstory_html?obj_path=docrep/docs/diktuo/20110427_01/gr/html/index